

Міністерство освіти та науки України
Управління освіти Хмельницької міської ради
Хмельницький палац творчості дітей та юнацтва

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ

Укладач: Шепель І.М.,
соціальний педагог

2015 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ	5
1.1. Сутність профорієнтаційної роботи з дошкільниками.....	5
1.2. Особливості професійного самовизначення учнів молодшого шкільного віку.....	6
1.3. Заняття для дітей дошкільного віку «Чарівний світ професій».....	7
1.4. Бесіда та ігри для професійної просвіти учнів початкових класів	10
1.5. Прислів'я та приказки про працю.....	15
1.6. Загадки про професії.....	17
РОЗДІЛ 2. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА З УЧНЯМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ТА СТАРШОКЛАСНИКАМИ	19
2.1. Зміст профорієнтації в середніх та старших класах.....	19
2.2. Профорієнтаційна гра «Подорож у світ професій».....	20
2.3. Година соціального педагога «Здоров'я і вибір професії».....	25
2.4. Година спілкування «Майбутня професія».....	27
2.5. Лекція «Класифікація професій за Є. Клімовим».....	31
2.6. Лекція «День відкритих дверей».....	35
РОЗДІЛ 3. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ ДЛЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ «МОЄ ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ»	38
Заняття 1. Знайомство.....	38
Заняття 2. Я хочу. Мої плани.....	41
Заняття 3. Світ професій.....	44
Заняття 4. Як обрати професію?.....	45
Заняття 5. Я можу.....	48
Заняття 6. Мета і мрія.....	50
Заняття 7. Треба.....	54
Заняття 8. Прийняття рішень	55
Заняття 9. Мій вибір.....	57
Заняття 10. Підбиваємо підсумки.....	61
РОЗДІЛ 4. ДОВІДНИК ПРОФЕСІЙ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Вибір професії. Яким величезним змістом наповнено, здавалося б, звичне словосполучення, але скільки в ньому емоцій, тривоги, очікувань, проблем! Адже серед десятків, сотень, тисяч рішень, які приймає людина, мабуть жодне не можна порівняти за своїм значенням, роллю, впливом на її долю з рішенням - ким стати, якою дорогою піти, на якій ниві служити людям. Споконвіку вважалося, що підготовка підростаючого покоління до праці й вибору професії є важливою ланкою в плануванні її життєвого шляху.

Завдання підготовки молоді до професійної діяльності стояли перед людством завжди, але рівень актуальності та уваги до цієї проблеми в різних соціально-економічних формаціях був неоднозначним. Історичний розвиток суспільства наповнював профорієнтаційну роботу новим змістом і новими формами реалізації на практиці.

Наукові дослідження вчених і професійна діяльність фахівців підтверджують думку про те, що, якщо спеціальність вибрана правильно, відповідно до інтересів, нахилів і здібностей, то професійна діяльність особистості стає джерелом радості, творчого натхнення і приносить максимальну користь собі і суспільству. Це особливо важливо в умовах ринкових економічних перетворень, коли професійна орієнтація повинна здійснюватись, з одного боку, з врахуванням інтересів та потреб особистості, а з другого – потреб ринку праці.

В умовах ринкової економіки проблема свідомого вибору професії молодими людьми, формування у них ціннісних орієнтацій, визначення свого місця в житті стають надзвичайно актуальними. Підростаюче покоління потребує підтримки і кваліфікованої допомоги в особистісному професійному самовизначенні. Адже свідомий та обґрунтований вибір професії, навчального закладу в значній мірі впливає на результати праці, місце і авторитет особистості в суспільстві, колективі, що сприяє найбільш ефективній реалізації власного потенціалу, а для держави - максимальній віддачі.

Важливу роль у вихованні та формуванні професійних інтересів підростаючого покоління в наш час відіграє позашкільна освіта. Вона є самостійним та самоцінним видом освітньої діяльності і розглядається як одна з головних ланок безперервної освіти в системі всебічного виховання особистості. Профорієнтаційна робота, яку проводять позашкільні заклади, сприяє тому, що вихованці задумуються про майбутню професію, випробовують свої можливості у привабливих для них професіях. Багато з них знаходять своє життєве покликання, набувають умінь та навичок, які, без сумніву, будуть необхідні у подальшому житті.

Найбільш важливим компонентом профорієнтаційної роботи в гуртках, творчих об'єднаннях позашкільних навчальних закладів є професійна інформація, що забезпечує

ознайомлення вихованців із змістом і перспективами розвитку професій, формами та умовами оволодіння ними, станом та потребами ринку праці, вимогами до набуття конкретних професій, можливостями професійно-кваліфікаційного становлення тощо. Отже, позашкільні навчальні заклади створюють сприятливі умови для професійного самовизначення підростаючого покоління.

Особливість соціальної ситуації, яка характеризується професійною рухливістю населення, вказує на те, що навіть в умовах стабільності суспільства проблема професійного самовизначення залишається актуальною. Актуальність досліджуваного питання аргументується і тим, що проблема професійного самовизначення досліджувалася і аналізувалася в працях філософів, соціологів, педагогів та психологів: Б. Ананьєва, Т. Афанасьєв Н. Бердяєва, П. Божовича, Б. Волкова, М. Гінзбурга, Н. Захаров, Е. Клімова, І. Кона, Н. Пряжнікова, Р. Роджерса, С. Рубінштейна, А. Маслоу, Б. Федоришина, Ф. Франкла, Е. Фромма та інших.

Зокрема, Н.Захаров виділив завдання профорієнтації дітей дошкільного віку (ознайомлення дітей з професіями; виховання любові до трудових зусиль відповідно до вікових особливостей; формування інтересу до праці та елементарних трудових умінь в деяких сферах трудової діяльності). Е.Клімов розробив періодизацію вікового розвитку людини або суб'єкта праці, Ф. Парсонс розробив трьохфакторну теорію професійного вибору, яка впродовж тривалого часу була домінуючою [14].

Цей посібник створено з метою ознайомлення з різними видами праці дошкільників та молодших школярів, формування в учнів середньої школи орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності, формування у старшокласників самостійного і відповідального вибору професії та життєвого самовизначення. Він містить теоретичні відомості з питань проведення профорієнтаційної роботи з дітьми різного віку та стане у нагоді педагогічним працівникам.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

1.1. Сутність профорієнтаційної роботи з дошкільниками

Ознайомлення з навколишнім світом і працею дорослих відбувається вже в молодшому дошкільному віці, коли діти через казки, спілкування з дорослими і через засоби масової інформації дізнаються про різні професії. Залежно від здібностей, психологічних особливостей темпераменту і характеру, від виховання дитини і прищеплення йому цінності праці, у дітей формується система знань про професії, інтереси і ставлення до певних видів діяльності. Діти дошкільного віку грають ролі водіїв, кухарів, вихователів і ін. Вони починають розуміти значимість праці, наслідуючи дорослих. Дошкільнят привчають до виконання окремих трудових завдань, проводячи цю роботу в ігровій формі. Відсутність диференціації гри та праці – характерна особливість трудової діяльності молодших дошкільнят, яка до певної міри зберігається і в середньому та старшому дошкільному віці. В цій ситуації інтерес до процесу діяльності поєднується з інтересом до її результатів та того значення, яке їхня праця має для інших. Діти здатні усвідомлювати обов'язковість трудових завдань і привчаються виконувати їх не тільки з цікавістю, але й розуміючи їх значимість для інших людей [9].

Спрямованість трудових дій дітей залежить від того, як вона організовується та мотивується дорослими. Так, М. Пряжников наголошує, що рання профорієнтація повинна мати інформаційний характер (загальне ознайомлення зі світом професій). Її необхідною складовою є спільне обговорення мрій і досвіду дитини. Тому ознайомлення дітей з працею дорослих і виховання поваги до неї є одним із способів формування працьовитості, позитивного ставлення до праці і трудівників. У період старшого дошкільного віку «закладаються передумови майбутньої праці»:

- ✚ поглиблюється мотивація трудових доручень;
- ✚ закладаються уявлення про працю людей, їх професії;
- ✚ формуються певні уявлення про працю і на цій основі виховується почуття поваги до праці дорослих;
- ✚ діти вчаться цінити працю;
- ✚ з'являються прагнення до трудової діяльності та здатність самостійно ставити мету діяльності;

- ✚ формуються деякі особистісні якості - працелюбність, наполегливість, старанність тощо.

Орієнтиром на проведення профорієнтаційної роботи з дітьми дошкільного віку є завдання, які визначені кандидатом філософських наук М. Захаровим:

- ✚ ознайомлення дітей з професіями;
- ✚ розвиток прагнення до трудових зусиль відповідно до вікових особливостей;
- ✚ формування інтересу до праці та елементарних трудових вмінь в деяких ланках трудової діяльності.

Найбільш внесок в розробку питання «рання профорієнтація» був здійснений Е. Клімовим. Він запропонував періодизацію вікового розвитку людини або суб'єкта праці. Допрофесійний розвиток включає в себе:

- ✚ стадію передгри (від народження до 3 років);
- ✚ стадію гри (3-6; 6-8 років);
- ✚ стадію оволодіння навчальною діяльністю (6-8; 11-12 років);
- ✚ стадію визначення (від 12 років).

Саме Е. Клімовим була визначена мета ранньої профорієнтації: сформувати у дитини емоційне відношення до професійного світу та надати можливість використати свої сили в доступних видах діяльності [6].

Отже, початок підготовки дитини до вибору майбутньої професії полягає не в нав'язуванні дитині того, ким вона має стати, а в тому, щоб ознайомити дитину з різними видами праці, щоб полегшити їй самостійний вибір.

1.2. Особливості професійного самовизначення молодшого шкільного віку

Психологічною особливістю молодшого шкільного віку є наслідування дорослих. Саме тому багато вихованців молодшого шкільного віку мріють про професії значущих для них дорослих, батьків, учителів, родичів, знайомих. Спостерігається в певній мірі професійна індукція. В молодшого школяра виникає бажання наслідувати старших, брати участь у їх праці. Діти відчують радість і задоволення від трудових зусиль, усвідомлюють користь своїх дій, бережно ставляться до праці дорослих та її результатів.

Ще однією важливою особливістю дітей цього віку є мотивація досягнень, насамперед, у провідній діяльності – навчанні. Усвідомлення дитиною своїх здібностей і можливостей на основі вже отриманого досвіду навчальної, ігрової та трудової діяльності обумовлюють формування уявлення про бажану професію. Саме в цьому віці починається усвідомлення дитиною своїх можливостей і здібностей.

Навчальна і трудова діяльність сприяє розвитку уяви дітей, як відтворюючої, так і продуктивної (творчої). На основі цієї здатності відбувається збагачення уявлення про зміст різних видів праці, формується вміння розуміти умовність окремих подій, уявляти себе у сфері певної професії. У молодшого школяра з'являються професійно спрямовані фантазії, які матимуть у майбутньому великий вплив на його професійне самовизначення [9].

Учні 1-4 класів ще далекі від свідомого вибору професії, але проведена серед них профорієнтаційна робота повинна стати основою, на якій в подальшому будуть розвиватись професійні інтереси та наміри школярів у старших класах. Є особистісні якості, які необхідні і професійно важливі для всіх без виключення професій, - це працьовитість, пошана до людей праці всіх професій і спеціальностей, усвідомлення необхідності трудитися, вміння планувати і контролювати свою роботу, правильно організувати робоче місце, акуратність і точність в роботі, посидючість, наполегливість, вміння вибрати найбільш раціональний спосіб виконання завдання, економія матеріалів і часу тощо. Всі ці якості потрібно формувати, починаючи вже з першого класу. Дітей необхідно поступово вводити у безмежний світ професій, учити їх орієнтуватися в цьому світі. Тому профорієнтаційна робота з молодшими школярами має особливий характер і відрізняється від роботи з дітьми середніх та старших класів. Специфіка, насамперед, полягає в тому, що при роботі з молодшими школярами не ставиться ціль безпосередньо підвести учнів до вибору певної професії, а лише підготувати основу для цього вибору. Учні початкових класів необхідно поступово вводити у світ професій.

Отже, профорієнтаційна робота з молодшими школярами полягає, в основному, в проведенні професійної просвіти. Для ознайомлення молодших школярів з працею дорослих використовуються найрізноманітніші методи, а саме: спостереження, екскурсії, бесіди, читання художньої літератури, розгляд картин, демонстрування діафільмів, уривків документальних фільмів, дидактичні спостереження, сюжетно-рольові ігри та ін.

1.3. Заняття для дітей дошкільного віку «Чарівний світ професій»

***Мета:** Розширити уявлення та поглибити знання дошкільників про працю дорослих, формування працелюбності.*

***Обладнання:** малюнки людей різних професій, фігурки казкових героїв.*

Хід заняття:

1. Робота з малюнками.

Дітям пропонується розглянути малюнки і дати відповіді на запитання:

- Людей яких професій зображено?
- Як ви здогадалися?
- Що ви знаєте про ці професії?

2. Відгадування загадок про професії.

Хто садочки побудує,

школу й магазин?

Щоб було де людям жити,

він побудує дім (Будівельник).

Продаю я залюбки, книги, іграшки й ляльки.

Ви купуйте все завзято, будуть раді всі малята (Продавець).

Дітвору він добре знає,

її щедро пригощає,

бо уміє готувати

ще й уміє подавати (Кухар).

Булки, хліб і пиріжки.

Випікає залюбки (Пекар).

Соціальний педагог: Лікар, будівельник, продавець, кухар, пекар: все це називають професіями. Давайте разом повторимо (діти повторюють разом з соціальним педагогом). І всі ці професії дуже важливі та потрібні. А ким працюють ваші тато, мама, дідусь, бабуся? (відповіді дітей). Ви щойно сказали, що є люди які працюють кухарями, а є люди, які працюють пекарями. Чим вони відрізняються? Що робить кухар? (готує їжу). Що робить пекар? (випікає хліб, булочки, пиріжки, батони). Молодці діти!

Край лісу на галявині оселився зайчик.

Жив він гарненько,

Хату мав хоч стару,

Але чисту і тепленьку.

Раптом сильний вітрюган

Його хату зруйнував

Настане холод і зима,

А в зайчика житла нема.

Просить він поради, діти!

Що ж йому тепер робити?

(Варіанти відповідей: відремонтувати стару хатинку, побудувати нову, попроситись до

когось на зиму...)

Соціальний педагог: Добрі ваші поради діти, та хочеться зайчикові мати свій будиночок. Як ви гадаєте про який будиночок мріє зайчик? (Теплий, просторий, гарний, міцний)

Соціальний педагог: Так, але зайчик маленький, а справа складна - одному йому не впоратися. Дітки, допоможемо зайчикові? (Так)

Соціальний педагог: Щоб розпочати будь – яке будівництво необхідно скласти план, а точніше проект будівлі. Це справа архітектора. І тому зараз ми з вами трішечки пофантазуємо, і як справжні архітектори на аркуші паперу – будинок сплануємо. Послідовність планування обов’язково повинна бути правильною. А ну ж підкажіть, що спочатку будемо креслити? (фундамент, стіни, дах, вікна, двері). Діти по одному виходять до дошки і в певній послідовності зображують названу деталь.

3. Вправа «Хто і що робить?»

(Дитина називає професію та дію, правильність відповіді соціальний педагог підтверджує ілюстрацією).

- ✚ Архітектор, складає план будинку;
- ✚ Водій на вантажівці підвозить цеглу, пісок;
- ✚ Кранівник за допомогою підйомного крану підіймає вантажі;
- ✚ Каменярь закладає фундамент і зводить стіни;
- ✚ Покрівельник зводить дах;
- ✚ Тесля виготовляє вікна та двері;
- ✚ Муляр фарбує стіни...

Молодці, пригадали майже всі професії, які необхідні на будівництві. А зараз ми з вами розкажемо про них за допомогою рухів:

Фізкультхвилинка

Цеглинка до цеглинка –

Будуємо будинки:

Ось такі високі,

Ось такі широкі.

Ми віконечка вставляємо,

Потім з них ми виглядаємо.

Східці вже ми побудували,

По східцях ми пострибали.

Всі ми разом відпочили.

На стільці тихенько сіли.

Соціальний педагог: Дітки, сьогодні на занятті ви виявили знання, кмітливість, бажання допомогти другові. А ще я знаю, що ви любите творити та фантазувати. Тому зараз ми перетворимося на справжніх будівельників і покажемо зайчикові, які чудові, незвичайні, різноманітні будинки ми вміємо будувати з геометричних фігур. Готові? Починаймо!

4. Підсумки заняття.

5. Ритуал прощання «Кожне слово...»

Кожне слово для людей

Має значення.

На прощання говори ... (До побачення!) [1; 6; 7].

1.4. Бесіда та ігри для професійної просвіти молодших школярів

Бесіда «Благородна професія – лікар»

Честь і совість. Ми так часто, чуємо ці слова, що, можливо, вони втратили для нас своє справжнє значення. Ми дуже часто промовляємо їх, але, на жаль, дуже рідко задумуємось над тим, що вони означають насправді. Інколи совість і честь для нас лише символи, що не мають змісту і вживаються нами тільки для ефектних промов.

Честь і совість.

- Що вони для людини?

- Чому саме ці якості є найважливішими достоїнствами людської душі, чому вони є головною цінністю людського життя?

Ці питання завжди хвилювали серця людей, адже у всі часи незаплямована честь і чиста совість були найбільшим скарбом людини.

Лікар - одна з найблагородніших професій на землі. До цілителів люди завжди відносились особливо, їх цінували і поважали. В руках лікаря знаходиться людське життя, тому велике значення мають його душевні якості і мотиви, котрими він користується в своїй діяльності. Легше стати лікарем, ніж бути ним.

З понеділка по суботу ходить лікар на роботу.

Якщо раптом захворію, може вийти і в неділю.

Він мені призначить ліки, перевірить горло, ніс,

Скаже їсти борщ і кашу, щоб одужав я й підріс!

Медик не просто професіонал - він творець. Майстерність хорошого лікаря - не тільки в його руках, у техніці оперування або вмінні правильно поставити діагноз, а й у здібності блискавично приймати правильне рішення, в умінні шукати нові шляхи. І звичайно ж професіональні якості лікаря визначаються, в першу чергу, не об'ємом знань чи компетентністю в тій чи іншій галузі, а його людською сутністю, любов'ю до людей, уважністю, вмінням побачити в кожному пацієнті людину, зрозуміти його думки і почуття.

Совість медика буде чистою, якщо за кожного пацієнта він буде боротися до кінця, як за свою рідну людину, бо справжній лікар не той, що пройшов курс медицини, а той, що усвідомлює свій обов'язок перед людьми, той, чиїми діями керує честь і совість.

Кожен із нас хоче бути здоровим і прожити довге життя. Що може бути дорожчим за здоров'я? Воно - саме найголовніше в житті людини. З самих стародавніх часів люди старались навчитися попереджувати і лікувати хвороби. Так появилася і стала розвиватися медицина.

Медичний працівник - представник самої гуманної професії. Йому притаманні такі якості, як доброта, працелюбство, чесність, дисциплінованість. Має бути скромним і привітним, в поведінці – швидкість і чіткість, в думках і бажаннях - на першому місці інтереси хворого. Любити людину, завжди бути готовим допомогти їй - це вимога до будь-якого медичного працівника.

Молодша медсестра виконує роботу, яка не вимагає спеціальної підготовки. В її обов'язки входить догляд за хворими, підтримка чистоти і оздоровчого режиму в лікарні.

Медичний регістратор слідкує за станом картотек, за амбулаторними картками, видає талони на прийом до лікаря, приймає виклики лікаря додому, дає необхідну інформацію хворим і т. д.

Медична сестра може самостійно надавати долікарську допомогу хворим, під керівництвом лікаря проводить профілактичні заходи, виконує більшість лікувально-діагностичних призначень, керує молодшим медичним персоналом.

Фельдшер має право самостійно обслуговувати хворих в визначених умовах і надавати їм долікарську допомогу. Найбільшу самостійність має фельдшер сільських місцевостей. Там він являється єдиним медиком і заміняє на перших порах лікарів всіх спеціальностей. Фельдшер призначає медикаментозне лікування, надає акушерську допомогу, ставить крапельниці, робить ін'єкції, міряє тиск, організовує консультування хворих лікарями. Сучасний фельдшер зобов'язаний бути всебічно обізнаним фахівцем:

наполегливим, відповідальним, уміти володіти собою, бути привітним, доброзичливим, співчутливим, терплячим до хворого, оптимістично налаштованим.

Лаборант проводить дослідження в клінічній, біохімічній, бактеріологічній та інших лабораторіях. Лабораторні дослідження дуже важливі. Інколи результати аналізів говорять більше, ніж всі інші дані про хворого. Чіткість і правильність роботи лаборанта - одне із головних умов діяльності лабораторії.

Акушерка - це представник самої стародавньої медицини. Вона працює в родильних відділеннях, в жіночих консультаціях, проводить роботу з вагітними жінками.

А тепер, відгадайте загадки:

*Хто людей з біди рятує
І хвороби всі лікує-
Призначає процедури
І таблетки і мікстури? (Лікар)
Він для кожної людини
Ліки має й вітаміни,
Прочита рецепт уважно,
Що і як робить підкаже. (Аптекарь)*

Гра «Доповни речення»

Поїзд водить ... (машиніст)
Оре в полі ... (тракторист)
Літаком править ... (льотчик)
Клеїть книжки ... (палітурник)
У школі вчить нас ... (вчитель)
Будує будівлі ... (будівельник)
Фарбує стіни нам ... (маляр)
Столи робить ... (столяр)
Пісні нам співає ... (співак)
Торгівлею зайнятий ... (продавець)
На верстаті тче тканини ... (ткач)
Від хвороб лікує ... (лікар)
Ліки видасть нам ... (аптекарь)
Хліб пече в пекарні ... (пекар)
Намалює нам ... (художник)
Чоботи пошиє ... (швець)
Скло замінить нам ... (скляр)

Згасить вмиг пожежу ... (пожежник)
На Крайній Півночі працює ... (полярник)
З іншої мови переведе ... (перекладач)
Годинники полагодить ... (годинникар)
Вантажить краном ... (кранівник)
Професій всіх не злічити,
А ви які можете назвати?

Гра «Кращий директор цирку»

Попросіть дітей подумати, якими якостями повинен володіти хороший директор цирку. Всі відповіді дітей записати на дошці. Потім діти по групах або індивідуально відповідають на питання, як вчинить хороший директор цирку, якщо:

- ✚ у його в цирку почнеться епідемія якої-небудь хвороби тварин;
- ✚ із цирку піде клоун;
- ✚ під час вистави у гімнаста розболиться зуб;
- ✚ глядачам не сподобається вистава;
- ✚ під час вистави в цирку трапиться пожежа;
- ✚ артисти цирку посваряться;
- ✚ цирк зачиниться на ремонт.

Наприклад: Якщо в цирку почнеться епідемія якої-небудь хвороби тварин, хороший директор запросить кращих ветеринарів, поліпшить харчування тварин, дасть їм вихідні дні тощо.

Після цього діти малюють, як директор цирку вчинив би в тій або іншій ситуації. З малюнків дітей робиться виставка «Кращий директор цирку».

Гра «Хто живе в моєму будинку»

Для проведення гри дітей необхідно об'єднати в групи. Кожна група отримує конверти, на яких намальовано будинок. У кожному вікні написана назва однієї професії. До конверта вкладені риси характеру людини: добрий, розумний, справедливий, неправдивий, хоробрий, швидкий, злий, чесний, ледачий, веселий

Діти мають вибрати ті риси характеру, які повинні мати люди наступних професій: лікар, повар, військовий, міліціонер, учитель, льотчик, бухгалтер, будівельник, шахтар, рятувальник, фермер, кравчиня.

Підбиття підсумків пошукової роботи.

Гра «Най-най-най»

Ведучий пропонує деякі незвичайні характеристики професій. А учасники мають назвати ті професії, які в найбільшій мірі підходять даній характеристиці. Наприклад, характеристика – «найголовніша професія». Які професії є найприбутковішими?.. В режимі мозкового штурму ведучий називає незвичайні характеристики, а учасники відповідають. Ведучий записує всі варіанти, потім узагальнює, яка професія «най-най»...

Приклади професій:

- «Найзеленіша» професія
- «Найсолодша» професія
- «Найдитячіша» професія
- «Найсмільвіша» професія
- «Найсвятковіша» професія
- «Найвища» професія
- «Найлюдяніша» професія
- «Найжіночніша» професія
- «Най чоловіча» професія і т.д.

Питання для обговорення:

Як ви визначили, що названа професія має дану характеристику?

Звідки ти дізнався про це?

[1; 6; 27].

1.5. Прислів'я та приказки про працю

- ✚ Бджола мала, а й та працює.
- ✚ Без діла жить — тільки небо коптить.
- ✚ Без діла слабіє сила.
- ✚ Без охоти нема роботи.
- ✚ Без роботи день роком стає.
- ✚ Без сокири не тесляр — без голки не кравець.
- ✚ Без труда нема плода.
- ✚ Будеш трудиться — будеш кормиться.
- ✚ Губами говори, а руками роби!
- ✚ Де руки й охота, там скоро робота.
- ✚ Для нашого Федота не страшна робота.
- ✚ Діло майстра величає!
- ✚ Добре діло утіха, коли ділові не поміха.
- ✚ Добре роби — добре й буде!
- ✚ Добрий початок — половина діла.
- ✚ Добре тому ковалеві, що на обидві руки кує!
- ✚ За один раз не зітнеш дерева враз.
- ✚ Заклопотався, як квочка коло курчат.
- ✚ Зароблена копійка краща за крадений карбованець.
- ✚ Кожна птичка своїм носиком живе.
- ✚ Коли почав орати, то в сопілку не грати.
- ✚ Лежачого хліба ніде нема.
- ✚ Маленька праця краща за велике безділля.
- ✚ На дерево дивись, як родить, а на чоловіка, як робить.
- ✚ На охочого робочого діло найдеться.
- ✚ Не в цім хороша, що чорноброва, а в тім, що діло робить.
- ✚ Не взявшись за сокиру, хати не зробиш.
- ✚ Не дивись на чоловіка, а на його діло.
- ✚ Не кайся рано встати, а кайся довго спати.
- ✚ Не місце красить чоловіка, а чоловік місце.

- ✚ Не одежа красить людину, а добрі діла.
- ✚ Не святі горшки ліплять, а прості люди.
- ✚ Не сокира теше, а чоловік.
- ✚ Недаром говориться, що діло майстра боїться.
- ✚ Під лежачий камінь вода не тече.
- ✚ Поки не упріти, поти не уміти.
- ✚ По роботі пізнати майстра.
- ✚ Проспиш весною - заплачеш зимою.
- ✚ Праця чоловіка годує, а лінь марну.
- ✚ Ранні пташки росу п'ють, а пізні — слізки ллють.
- ✚ Рання пташка росу оббиває.
- ✚ Роби до поту, а їж в охоту!
- ✚ Роботі як не сядеш на шию, то вона тобі сяде.
- ✚ Старається, як мурашка.
- ✚ Того руки не болять, що уміють.
- ✚ Треба нахилиться, щоб з криниці води напитися.
- ✚ Труд чоловіка кормить.
- ✚ Трудова копійка годує довіку.
- ✚ Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.
- ✚ Хто багато робив, той і багато знає.
- ✚ Хто в роботі, той і в турботі.
- ✚ Хто рано підводиться, за тим і діло водиться.
- ✚ Хто робить кревно, той ходить певно.
- ✚ Хто що вміє, то і діє.
- ✚ Хто що знає, тим і хліб заробляє.
- ✚ Хто літом працює до поту, зимою поїсть в охоту.
- ✚ Чесне діло роби сміло!
- ✚ Щира праця мозолева.
- ✚ Що ранком не зробиш, то вечором не згониш.
- ✚ Щоб рибу їсти, треба в воду лізти.
- ✚ Як без діла сидіти, то можна одубіти.
- ✚ Як дбаєш, так і маєш [1;7;18].

1.6. Загадки про професії

Знань чимало в нього є,
Дітлахам їх віддає.
Міста Знань постійний житель –
Носить горде ймення... **вчитель.**

В трубах дірочки латає,
В них несправність виправляє.
Труб і кранів чудо-технік
Добрий дядечко... **сантехнік.**

Слоненяті чи качаті,
Котеняті чи курчаті
Дасть пігулку чи відвар
Друг тварин... **ветеринар.**

Рідний край охороняти,
Від чужих обороняти
День і ніч завжди готовий
Мужній захисник... **військовий.**

Тисне вчасно гальма й газ,
Відвезе усюди нас.
Для доріг він хлопець свій!
За кермом сидить... **водій.**

Рівно цеглу викладає,
Дах старанно покриває...
Каменярь і покрівельник
Носять назву... **будівельник.**

Шторм його не налякає,
Адже він штурвал тримає.
Через море й океан
Водить судно... **капітан**.

Вміє справно рахувати
І товар пропонувати.
Зошит, книгу, олівець
Видає нам... **продавець**.

Квіточки попідливає,
Кущики попідстригає...
Для рослинок – чарівник,
Любить землю... **садівник**.

Судно, скарб, людей, печери...
В мулі залишки галери...
Відшукає все це враз
Під водою... **водолаз** [1;7;18].

РОЗДІЛ 2. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТИ З УЧНЯМИ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ ТА СТАРШОКЛАСНИКАМИ

2.1. Зміст профорієнтації в середніх та старших класах

Підлітковий вік є одним із найвідповідальніших періодів становлення особистості. У цьому віці закладаються основи морального відношення до різних видів праці, відбувається формування системи особистісних цінностей, які визначають вибірковість відношення підлітків до різних професій. Диференційоване відношення до різних навчальних предметів, заняття в групах художньої та технічної творчості формує у підлітків навчально-професійні наміри і професійно орієнтовані мрії. Вони найчастіше уявляють себе в різних емоційно привабливих для них професійних ролях, але кінцевий вибір професії зробити не можуть.

На цьому віковому етапі основними завданнями профорієнтації є виховання працелюбності, стимулювання до свідомого вибору праці, розвиток творчих здібностей учнів, ознайомлення їх із різними видами професійної діяльності. Відбувається поступове ускладнення профорієнтаційного матеріалу: наприклад, якщо в молодших класах учні отримують загальне поняття про професії (назва професії, інформація про те, чим займаються спеціалісти даної професії, умови праці тощо), то в середніх класах ці відомості поглиблюються (можна розповісти про значення професії у суспільстві, історію її розвитку, про зміст праці з даної професії, продукцію та ін.). В середніх класах учнів знайомлять з умовами праці, об'ємом спеціальних і загальних знань, умінь і навичок, якими повинен оволодіти спеціаліст з даної професії, гігієнічною характеристикою професії, психофізіологічними вимогами професії до людини, системою підготовки та підвищення кваліфікації кадрів із даної професії [14].

У підлітків часто змінюється інтерес до професії. Іноді це може відбуватись в результаті впливу певних зовнішніх факторів, наприклад, коли учні отримують неправильне уявлення про зміст праці або про перспективи професії, або ж недостатньо об'єктивно оцінюють свої можливості, ігноруючи свої психофізіологічні особливості і переоцінюють свої сили. Як підтверджують соціологічні дослідження, значний відсоток учнів узагалі не цікавляться майбутньою професією. Ці аспекти необхідно враховувати при організації профорієнтаційної роботи в середніх класах.

На даному віковому етапі відбувається поступове знайомство учнів із професіограмами. При цьому необхідно враховувати, що відношення підлітків до певного виду професійної діяльності часто залежить від того, як вони ставляться до конкретної людини – представника даної професії. Тому з особливою уважністю слід поставитись до

того, яких спеціалістів залучати до роботи з учнями в рамках профорієнтаційної роботи. В середній школі продовжується робота із проведення профорієнтаційної просвіти. Дієвою формою просвіти є тематичні вечори. При цьому значимими є не лише самі вечори, але й підготовка до них, яка має великий виховний вплив на учнів, формує в них відповідальність, навички самостійної роботи.

Старшокласники потребують розширення, поглиблення та систематизації знань про професії, отриманих в процесі навчальної діяльності. До моменту закінчення школи юнаки та дівчата вже мають бути психологічно готовими до дорослого життя. Йдеться про сформованість властивостей, здібностей та потреб, які дозволили б молодій людині повною мірою реалізувати себе в праці, громадському житті, майбутній сім'ї. Передусім – це розвиток потреби в спілкуванні та засвоєння способів культури його здійснення, формування теоретичного мислення й уміння орієнтуватись у різних його формах (науковому, художньому, етичному, правовому тощо), що знаходить своє вираження в основах наукового та громадянського світогляду; розвиток рефлексії, яка забезпечує усвідомлене й критичне ставлення до себе, становлення готовності до трудової діяльності. Якщо ці якості сформовані, то молода людина має необхідну психологічну базу для соціального та особистісного самовизначення, вибору професії. Тому основними напрямками профорієнтаційної роботи зі старшокласниками є: професійна просвіта, професійна діагностика та професійна консультація [6].

2.2. Профорієнтаційна гра «Подорож у світ професій»

Гра розроблена для учнів 5-6 класів. Кількість учасників — 20—25 осіб. Гру проводить соціальний педагог (практичний психолог), асистенти — учні старших класів (4 учні).

Мета: актуалізувати знання підлітків про професії; створити умови для прояву творчого й інтелектуального потенціалу учнів; формувати вміння оцінювати й аналізувати предмети, якості і явища з різних точок зору; розвивати комунікативні здібності школярів.

Зміст гри: команди змагаються у розв'язанні інтелектуальних і творчих задач.

Ігрова мета: команда повинна набрати якнайбільше бонусів, а кому це вдасться — нагороджується «зіркою чемпіона».

Матеріали:

- ✚ аркуші-завдання для інтелектуальної розминки («аналогії», «виключення зайвого»), по одному для команди;

- ✚ аркуш-бланк для конкурсу «Алфавіт професій» (аркуш А4 з алфавітом, записаним у стовпчик), по одному для команди;
- ✚ опис професії (по одному для команди);
- ✚ картки із зображенням людей різних професій (по одному для команди);
- ✚ предмети різного призначення невеликого розміру, що повинні бути складені в непрозорий пакет (по два предмети команді) для конкурсу «Хто це зробив?»;
- ✚ перелік інструментів і предметів, що є символами професій, для конкурсу «Чий інструмент?» (3 екземпляри);
- ✚ аркуші з номерами комірок таблиці для конкурсу «Чим пахнуть ремесла?»;
- ✚ аркуші паперу великого формату для творчої роботи «Герб і девіз професії»;
- ✚ жетони трьох кольорів за кількістю учасників гри;
- ✚ картки досягнень для кожної команди. У них буде вестися облік перемог учасників;

Учасники гри: ведучий, 3 команди, 4 асистенти (учні старших класів, що допомагають вручати завдання й оцінювати правильність їхнього виконання, консультують учасників у ході виконання завдань з питань регламенту).

Хід гри

Пояснення мети і правил гри

Ведучий. Сьогодні у нас — захоплююча подорож у світ професій. Мине кілька років, і кожен із вас повинен буде вибрати свій шлях у величезному дорослому світі. Це означає, насамперед, вибір професії. Існує величезна кількість професій і спеціальностей, а скільки професій знаєте ви? Чим більше професій вам знайомі, тим ширша можливість вибору, а отже, — і більше шансів знайти і вивчити ту професію, у якій саме ви будете віртуозом, досягнете успіху, зможете виявити свою особистість. Наша гра допоможе зрозуміти, наскільки точно ви уявляєте світ професій, а також дасть нагоду перевірити себе у розв'язанні інтелектуальних задач, застосувати свої знання на практиці. Бажаємо вам творчих успіхів і задоволення від інтелектуальної роботи.

Формування команд

Команди формуються методом випадкового вибору. При вході в кімнату, де проводиться гра, кожен підліток бере з непрозорого пакета жетончик. Вони трьох кольорів. Відповідно, формуються три команди, членами яких стають власники жетонів одного кольору. (Можливий будь-який інший аналогічний спосіб об'єднатися в групи).

Представлення команд

Протягом п'яти хвилин кожна команда повинна визначити свій девіз і презентувати себе. Для цього обирають представника від команди. Девіз вписується в «Картку досягнень», у ній же фіксуватимуться результати виконання конкурсних завдань.

Інтелектуальна гімнастика

Ведучий. Тепер час показати свої знання і швидкість мислення. Наш перший конкурс вимагає від вас саме швидкості. Адже в ньому тільки два завдання, на кожне всього 30 секунд.

Аналогії. Бліц-конкурс (30 секунд на роботу)

Дано три слова, перші два пов'язані за значенням. Між третім і одним із запропонованих п'яти слів існують такі ж відношення. Необхідно знайти четверте слово і підкреслити його. Приклад: пісня — співак = картина — ?

а) сліпий, б) художник, в) малюнок, г) водій, г) глядач.

Школа — навчання = лікарня — ?

а) доктор б) учень в) лікування г) установа г) хворий.

Пісня — композитор = літак — ?

а) льотчик б) соловей в) механік г) конструктор г) художник.

Паровоз — вагони = кінь — ?

а) потяг б) пасажир в) овес г) віз г) стайня.

Виключення зайвого. Бліц-конкурс (30 секунд на роботу)

Знайдіть у ряді слів зайве і підкресліть його.

Приклад: витримка, організованість, ініціативність, неуважність, самотійність.

Учитель, психолог, зоолог, екскурсовод, лікар.

Ботанік, біолог, фермер, програміст, лісник.

Художник, артист, письменник, композитор, автослюсар.

Ведучий. Тепер знайдіть у вашому списку застарілі та сучасні професії. Прокоментуйте свій вибір, обґрунтуйте його. Можливо, ви зможете розповісти про причини появи деяких професій. Така відповідь буде оцінена додатковим балом.

Конкурс «Алфавіт професій»

Ведучий. Ви одержите аркуш, на якому даються перші букви назв професій. Ви повинні спробувати за 3 хвилини написати якнайбільше професій, що починаються на ці букви. (Учасники одержують аркуші А4 з алфавітом, написаним у стовпчик, щоб діти могли продовжити кожен рядок, написавши назви професій).

Конкурс «Відгадай професію»

Ведучий. Тепер вам потрібно прослухати опис професії. Ваше завдання — визначити за описом, про яку професію йдеться.

Опис професій

1. Для цієї професії важливі такі риси: концентрація уваги, гарна пам'ять, уміння працювати з цифрами, здатність до монотонної праці, тривалого виконання одноманітних дій.

Робота в приміщенні, графік роботи постійний (економіст).

2. Для цієї професії важливі урівноваженість, висока працездатність, гарна оперативна пам'ять (особливо зорова), швидкість мислення, уміння приймати рішення в аварійній ситуації, дисципліна, любов до авіації. Робота в приміщенні, по змінах (авіадиспетчер).

3. Ця професія вимагає гарного уміння працювати руками, прекрасної координації, відчуття кольору, уміння бути уважним. Необхідне гостре око, художня уява, естетичний смак, акуратність, а також уміння працювати з людьми і визначати їхні смаки, побажання, звички (крavecь).

4. Для цієї професії важливо мати такі риси: фізичну витривалість, уміння переконувати інших. Робота вимагає любові до природи, спостережливості, знання природничих наук. Працюють у приміщенні й у польових умовах. Графік роботи гнучкий, можливі тривалі відрадження (еколог).

5. Для людей цієї професії характерні спостережливість, концентрація уваги, спритність, уміння працювати з фактами (зіставляти, аналізувати, робити висновки, визначати шляхи пошуку доказів). Необхідно вміти чітко оцінювати людей, розуміти причини їхніх учинків, приймати рішення. Крім цього, потрібно вміти організувати невелику групу людей. Робота, в основному, у приміщенні, вимагає строгої дисципліни, знання законодавства (слідчий).

6. Ця професія вимагає такту, уміння ладнати з людьми, здатності переносити тривалу одноманітну роботу, фізичної витривалості, знання автотехніки, гарної зорової пам'яті, швидкої реакції, уміння швидко рахувати і приймати рішення (водій таксі).

Конкурс «Опиши професію»

Ведучий. Кожна професія неповторна, має своє призначення, об'єкт праці, умови роботи. Спробуйте описати професію так, щоб команді-суперниці довелося подумати, відгадуючи її назву. (Професію для опису команди визначають у такий спосіб: учасникам команд пропонуються картки із зображенням представників різних професій. Картки лежать зображенням донизу. Витягуючи картки, як квиток на іспиті, команда одержує завдання для роботи.)

Конкурс «Хто це зробив?»

Ведучий. От наша чарівна скринька. (Демонструється непрозорий пакет, в якому лежить 10 предметів різного призначення: канцтовари, посуд, іграшки і т.д.) У ньому різні

предмети. Усі вони кимось зроблені. Ким? Представникам якої професії довелося попрацювати для цього? З якою метою? На ці запитання ви повинні відповісти протягом 3 хв. За цей час потрібно розказати про таку кількість предметів, яку ви зумієте прокоментувати. Оцінюватися буде якість коментарю і кількість предметів, про які ви зуміли розповісти. Не забувайте, що над кожним предметом працювали люди різних професій.

Конкурс «Чий інструмент?» (3 хв)

Ведучий. Тепер час показати знання особливостей роботи людей різних професій. Які інструменти необхідні їм для роботи? Які предмети символізують ту чи іншу професію? Протягом 3 хв ви повинні на бланку написати назви професій поруч з назвою предметів.

Перелік інструментів та предметів

Варіант 1

Термометр, шприц, рецепт, ліки. Грим, сценарій, сцена, мікрофон. Шуруповерт, викрутка, свердло, лак.

Варіант 2

Бетон, каска, кельня, цегла. Файл, клавіатура, миша, монітор. Дошка, крейда, зошит, оцінка.

Варіант 3

Мольберт, палітра, фарба, полотно. Гайковий ключ, викрутка, домкрат, моторна олія.

Голка, тканина, лекало, сантиметр

Ведучий. Поки підбиватимуть підсумки всіх минулих конкурсів, виконайте останнє завдання. Це творче представлення професії за вашим бажанням, своєрідна презентація. Треба придумати і зобразити герб і девіз професії (ви одержите папір і олівці). І, нарешті, прорекламувати якийсь продукт діяльності представників цієї професії. Як підказку ми пропонуємо вам основні рекламні прийоми.

Завершення гри

Ведучий повідомляє про підсумки змагання і вручає «Картки досягнень» з оцінками про результати в кожному конкурсі. Команда-переможниця одержує «Зірку чемпіона», а команди, що посіли друге і третє місце — заохочувальні призи.

Ведучий. Сподіваюся, ця подорож у світ професій була для вас корисною і цікавою. Можливо, що якась із названих сьогодні професій стане вашим вибором. Ми хочемо, щоб він був вдалий. Завжди пам'ятайте, що пошук свого покликання не варто робити поспіхом. Вивчайте себе, вивчайте професії і шляхи до них, пізнавайте навколишній світ. Щастя вам [24].

2.3. Година соціального педагога «Здоров'я і вибір професії»

Мета: ознайомити учнів з впливом тих чи інших професій на здоров'я людини; розвивати вміння логічно мислити, аналізувати і систематизувати даний матеріал.

Ця форма роботи розроблена для учнів 6-7 класів.

Про непридатність до професії говорять у тих випадках, коли є відхилення у стані здоров'я, несумісні за висновками лікарів, з роботою певної професії. Це означає, що людина зовсім не зможе виконувати дану роботу, або ця робота буде посилювати наявні (можливо поки що не явні) відхилення у стані здоров'я.

Установити відповідність здоров'я людини вимогам роботи за певною професією – завдання лікаря. Саме через це кожен, хто стає на роботу, вступає до навчального закладу, проходить обов'язково медичний огляд. Але часто трапляється так, що цей огляд, проходить в тій стадії, коли вибір професії, здавалося б уже зроблений. Щоб уникнути розчарувань чи неприємних переживань, важливо вчасно проконсультуватися з лікарем. Кожному, хто обирає професію, треба знати фактори, які вважаються несприятливими для організму. Це дасть змогу правильно оцінити свої можливості. Які ж це фактори? В одному випадку це великі фізичні навантаження, відхилення від оптимального мікроклімату (низька чи висока температура), у другому підвищена запиленість, шум і вібрація, у третьому – контакт з токсичними речовинами.

За впливом на організм людини умов праці професії можна поділити на чотири групи.

До першої групи належать професії з умовами праці, близькими до побутових. Як наприклад, можна назвати професію годинникового виробництва, сферу обслуговування. Це найчисленніша група робітничих професій.

Професії другої групи наприклад, професія кухаря, постійно пов'язані з впливом несприятливого виробничого фактора. Під час роботи за такими професіями на організм тимчасово впливають підвищена вологість повітря, температура, внаслідок чого прискорюється пульс, посилюється потовиділення. Отже, такі професії рекомендуються тільки тим, у кого добра терморегуляція, немає захворювань серцево-судинної системи, органів дихання.

До третьої групи належать професії, для яких характерна сукупність різних

несприятливих виробничих факторів. Наприклад, професія ткача. Людині з захворюваннями (або зі схильністю до захворювання) серця, легень, слуху, опорно-рухового апарату, з поганим зором ця професія протипоказана.

Четверту групу становлять професії з важкими і шкідливими умовами праці. До них належать, наприклад, професії електрогазозварювальника, сталевара та інші.

Медичні протипоказання до вибору професій визначаються передусім характером захворювання. Зробити висновок про відповідність професії, що обирається, стану здоров'я, може тільки лікар.

Проте треба також знати, що часом організм, чинить опір недугам, хворобам, завдяки силі волі, заради життя й улюбленої справи. Вам відомі, мабуть, такі приклади: фізично слабкий у дитинстві і малий на зріст О.В.Суворов зумів стати визначним полководцем; О.П.Маресьєв – льотчик, Герой Радянського Союзу добився повернення в полк і збив сім ворожих літаків. Кожна людина повинна змолоду дбати про своє здоров'я, оволодівати знаннями в області гігієни, навчатися надавати першу медичну допомогу, вести здоровий спосіб життя. Обов'язкові умови міцного фізичного здоров'я – загартування організму, заняття спортом, додержання режиму праці, харчування, раціональна організація дозвілля, і, звичайно, цілковита відмова від вживання алкоголю, паління, наркотиків.

Отже, кожному, хто обирає професію, необхідно враховувати особливості свого здоров'я. Тут доцільно запропонувати заповнити «Анкету здоров'я» (за С.Н. Чистяковою)

АНКЕТА ЗДОРОВ'Я

1. Прізвище, ім'я, по батькові.
2. Рік народження.
3. Чи вважаєте ви себе здоровою людиною?
4. Скільки разів у році ви хворієте на простудні захворювання?
5. Чи є у вас хронічні захворювання? Які саме? Вкажіть.
6. Чи спостерігаєтеся ви у лікаря із приводу захворювання?
7. Чи є у вас якісь порушення опорно-рухового апарату (кульгавість, порушення постави, відсутність пальця і т. д.)? Вкажіть які.
8. Чи відзначалася у вас алергічна реакція (на продукти харчування, пил, ліки, квітучі рослини і т. д.)? Відзначте, на що саме?
9. Чи є у вас скарги на:

- головні болі;
- поганий сон;
- дратівливість;
- болі в серці;
- стомлюваність;
- поганий апетит;
- нудота, печія;
- інші скарги (які саме)

10. Чи є у вас порушення зору?

11. Чи є у вас порушення слуху?

12. Чи є у вас порушення мовлення?

13. Чи турбує вас ваш стан здоров'я?

Чи маєте ви які не будь неприємні відчуття при фізичних навантаженнях, заняттях спортом, трудовою діяльністю? Вкажіть, які задишка, виражена втома, поколювання в області серця, болі в боці, запаморочення).

14. Ваше звичайне самопочуття:

відмінне;

гарне;

недобре;

інше (яке саме).

16. Чи знаєте ви про необхідність враховувати стан здоров'я при виборі майбутньої професії?

17. Чи вважаєте ви, що вам потрібні рекомендації лікаря при виборі професії? [2]

2.4. Година спілкування «Майбутня професія»

Мета: розширення діапазону знань про професійну діяльність, ознайомлення з поняттям «професіограма» та особливостями її побудови.

Година спілкування розроблена для учнів 8 класів.

Соціальний педагог: У житті кожної людини настає такий час, коли необхідно замислитися над питаннями? «Хто я? Чим відрізняюся від інших людей? Ким бути у професійному плані?». Зараз ми спробуємо дати відповідь на ці запитання.

Для того, щоб розширити діапазон ваших знань та уявлень про професійну діяльність з різних напрямків, спробуємо скласти професіограми кількох професій. Законодавчо

кожному громадянину нашої країни надано право на вибір професії, роду занять і місця роботи. Однак ситуація на ринку праці складається таким чином, що навчання за обраною спеціальністю для багатьох стає недосяжним через:

1. Високі вимоги, що ставлять перед абітурієнтами (це стосується так званих престижних професій і тих професій, які передбачають обдарованість, талановитість людини). Як ви гадаєте, які це професії? Які вимоги вони висувають до людини?

2. Вартість навчання, яка найчастіше не відповідає доходам сім'ї (платне навчання).

Вимоги професії до людини повинні співпадати з її психологічними рисами. Правильному вибору заважає дефіцит знань про самі професії, невміння визначити власні здібності, інтереси, схильності і співвіднести їх з конкретною професією.

Одним із найважливіших джерел інформації про професії є професіограми.

Професіограма - характеристика, опис професії, що містить основні вимоги до особистості людини. Сьогодні ми з вами познайомимося з особливостями побудови професіограм.

Її приблизна схема така:

1. Вид праці (ручний, механізований, автоматизований, інтелектуальний);
2. Предмет праці і продукт праці;
3. Знання та вміння, необхідні для виконання роботи;
4. Умови роботи;
5. Медичні протипоказання;
6. Вимоги до людини;
7. Шляхи здобуття професії.

Гра «Формула професії»

Соціальний педагог: Зараз ми з вами спробуємо за допомогою «Формули професії» визначити, які характеристики повинна мати цікава вам професія. З кожного критерію оберіть 2—3 характеристики, які вам найбільше подобаються, і ви згодні це робити щодня. Після вибору цілей, яким ви надаєте перевагу, предмету, засобів та умов праці виникає досить повна мотиваційна картина професійного вибору. (Якщо професія ще не обрана, то за цими характеристиками можна її визначити).

Після того як всі учні розкладуть перед собою картки з відібраними ознаками, можна попросити кого-небудь прочитати їх вголос, а іншим пропонується відгадати саму професію.

Мета праці

- ✚ оцінювати, перевіряти;
- ✚ досліджувати що-небудь, робити відкриття;
- ✚ перевозити щось;
- ✚ виготовляти якісь предмети;

- ✚ вчити, виховувати, консультиувати;
- ✚ творити, створювати нове;
- ✚ керувати людьми;
- ✚ обслуговувати кого-небудь або що-небудь;
- ✚ постійно працювати над собою, «бути у формі».

Предмет праці

- ✚ технічні об'єкти;
- ✚ текст, графіки, числа;
- ✚ економіка, політика;
- ✚ мистецтво;
- ✚ Наука;
- ✚ рослини та мікроорганізми;
- ✚ тваринний світ;
- ✚ люди;
- ✚ деталі и матеріали.

Знаряддя праці

- ✚ ручні;
- ✚ механічні;
- ✚ автомеханічні;
- ✚ комп'ютери;
- ✚ інтелект;
- ✚ виразні рухи, міміка;
- ✚ творче мислення;
- ✚ можливості організму і органів чуття;
- ✚ голос, інтонація.

Умови та організація праці

- ✚ побутовий мікроклімат;
- ✚ залюднені приміщення;
- ✚ поїздки;
- ✚ самостійність;
- ✚ просто неба;
- ✚ експериментальні умови;
- ✚ особливі умови;
- ✚ вишукані стосунки (манери);
- ✚ робота вдома.

Якщо залишиться час, можна запропонувати стати профконсультантом для сусіда по партії й прокоментувати його вибір карток [25].

Вправа «Мрія» (10 хв.)

Необхідно висловити свої сподівання про майбутню професію.

Вправа «Подарунок» (10 хв.)

Всі люблять отримувати подарунки? Сьогодні ми також будемо дарувати подарунки, але незвичайні. Необхідно придумати такий, який би став у нагоді вашій знайомій людині у її майбутній професійній діяльності. А для цього вам треба спробувати уявити свою подругу чи друга у майбутньому: фахівцем у якій галузі він стане, яка у нього (неї) буде професія, і яким чином ваш

подарунок стане у пригоді вашому другу. Дискусія.

Обговорення:

- ✚ чи траплялися вам дорослі, які, на ваш погляд, помилилися у виборі професії?
- ✚ як вони живуть і що відчувають?
- ✚ чому це відбулося?

Багато викликати учнів на дискусію, в ході якої сформулювати і записати причини, що призвели до неправильного вибору професії: упередження, «за компанію», ідеалізація, захоплення «антуражем», помилки (щодо себе, щодо професії). Щодо деяких професій існують упередження, мовляв, вони неprestижні. Список цих професій може змінюватися протягом одного або декількох поколінь. Які професії ви вважаєте престижними і чому? Як ви взагалі розумієте слова «prestиж», «prestижність»? Досить часто вибирають професію «за компанію». Погано це чи добре? Добре у тому випадку, коли у друзів співпадають інтереси, схильності і здібності до однієї і тієї ж професійної діяльності. Погано, якщо один із них керується тільки цим принципом. У цьому випадку, як правило, на нього чекає жорстоке розчарування, і після довгих, іноді болісних пошуків він вимушений змінити первинний вибір. Це в найкращому разі. У найгіршому — він буде решту життя займатися неприємною справою. Які наслідки це матиме для його кар'єри?

Нерідко інтерес до професії формується під впливом книг, кінофільмів, знайомства з цікавою людиною, яку хочеться наслідувати. І насамкінець. Помилку можна уникнути, якщо реально уявляти власні здібності, знати особливості своєї нервової системи, пам'яті, уваги, мислення, правильно оцінювати рівень підготовленості, інтереси і схильності.

Ось деякі міркування, як зробити нудну роботу цікавою, як керувати своїми інтересами і схильностями:

- ✚ перешкода, яку людина повина подолати для досягнення своєї мети, має бути перебореною;

✚ що відбувається, коли нам належить узятися за нудну роботу? На нас діє установка — це нудно. Проте її можна змінити. Наприклад, уявити, що це цікаво, тоді ви внутрішньо налаштуєтеся на цікаву роботу, а це саме і потрібно спочатку;

✚ однієї установки мало, треба докласти трохи зусиль і виконати роботу ретельніше, ніж завжди;

✚ скільки часу треба працювати, щоб сформувався інтерес? Теоретично навіть один вчинок може стати основою корисної звички. Але не завжди. Деякі психологи на стверджують, що для утворення звички потрібно три тижні. Єдиної думки із цього приводу немає;

✚ інтереси і схильності виявляються і формуються тільки в діяльності. Тому треба не чекати, коли виявиться інтерес, а активніше включатися в справу. Саме така поведінка дозволить вам виявити і сформувати інтереси і схильності.

2.5. Лекція «Класифікація професій за Є. Клімовим»

Мета: пояснити основні класифікаційні ознаки, розкрити значення класифікації професій у професійному самовизначенні. *(Для учнів 8-9 класів)*

Соціальний педагог. Нині у світі налічується величезна кількість професій. Кожна з них має свої особливості, багато і спільного. Щоб полегшити вибір професії, ознайомимось з класифікацією професій. Одну з таких класифікацій розробив Дж. Холланд, він виходив з того, що всі професії можна об'єднати в шість основних моделей професійного середовища, яким відповідає шість основних типів орієнтації особистості:

- ✚ реалістичний (робітники й водії авто);
- ✚ інтелектуальний (учені);
- ✚ соціальний (учитель, лікар);
- ✚ заповзятливий (бізнесмен, продавець);
- ✚ конвенційний (ревізор, клерк);
- ✚ артистичний (художник, актор)

Існують й інші класифікації. Однак у нашій країні загально визнаною й найпопулярнішою в професійній орієнтації класифікацією професій є психологічна класифікація, запропонована Є. Клімовим. В основу цієї класифікації покладено чотири ознаки:

- ✚ особливості предмета (об'єкта) праці;
- ✚ мета праці;
- ✚ характер знарядь праці;
- ✚ умови праці.

В залежності від предмета праці всі професії поділяються на п'ять типів: людина-природа, людина-техніка, людина-людина, людина-знакова система, людина – художній образ.

Людина – природа

Професії: зоотехнік, агроном, кінолог, іхтіолог, лаборант хімікобактеріологічного аналізу та ін.

Серед професій типу «людина – природа» можна виділити такі, предметом праці яких є: рослинні організми, тваринні організми, мікроорганізми.

Це професії пов'язані з сільським господарством, харчовою промисловістю, медициною і науковими дослідженнями (біологія, географія). Певну цікавість до природи (не основну, звичайно) повинні мати психолог, менеджер з туризму і готельного бізнесу. Вказаний поділ не вказує на те, що робота людини спрямована тільки на згадані предмети. Агроном – овочівник, наприклад, працює в колективі, використовує різноманітну техніку, займається питаннями економічної оцінки своєї діяльності. Але все ж головним предметом його діяльності є рослини.

При виборі професії цього типу важливо з'ясувати своє ставлення до природи: як до місця відпочинку чи як до майстерні, в якій ви сподіваєтесь віддати всі сили виробництву. Особливість біологічних об'єктів праці полягає в тому, що вони складні, мінливі (за своїми внутрішніми законами), нестандартні. І рослини, і тварини, і мікроорганізми живуть, ростуть, хворіють, гинуть. Тому для роботи з ними важлива інтуїція, турбота, ініціативність, самостійність. Працівникові треба не тільки дуже багато знати про живі організми, але передбачати можливі зміни в них, котрі часом незворотні. Для того щоб виконувати таку роботу, людина повинна любити природу, прагнути активно взаємодіяти з рослинами й тваринами.

Людина – техніка

Головним, ведучим предметом праці є технічні об'єкти (машини, механізми), матеріали, види енергії.

Професії: тесля, технік-металург, інженер-механік, архітектор, електромонтажник, радіомеханік, будівельник, складальник комп'ютерів, спеціаліст по телекомунікаціям.

Праця тут спрямована не тільки на техніку, але і на ведучий предмет професійної уваги – область технічних об'єктів і їх властивості.

Серед професій типу «людина – техніка» можна виділити такі:

- ✚ професії по добуванню, обробці ґрунту, гірських порід;

- ✚ професії з обробки і використання неметалевих промислових матеріалів, виробів, напівфабрикатів;
- ✚ професії по виробництву і переробці металу, монтажу машин, приладів;
- ✚ професії по ремонту, налагодженню, обслуговуванню технологічних машин, технічних засобів;
- ✚ професії по монтажу, ремонту будівель, споруд, конструкцій;
- ✚ професії по складанню, монтажу електроустаткування, приладів, апаратів;
- ✚ професії пов'язані з застосуванням підйомних, транспортних засобів, керування ними;
- ✚ професії по переробці продуктів сільського господарства.

Цей тип професії вимагає від працівника високого рівня розвитку наочно-образного мислення, просторової уяви, технічної обізнаності та кмітливості, спритних та точних рухів, сенсомоторної координації, добре розвинених особливостей уваги, динамічного окоміра.

Оскільки технічні об'єкти практично завжди створюються самою людиною, то у світі техніки є особливо широкі можливості для новаторства, технічної творчості. Поряд з творчим підходом до справи в області техніки від людини вимагається висока виконавська дисципліна.

Людина – людина

Головний, ведучий предмет праці – люди.

Професії: лікар, учитель, психолог, перукар, екскурсовод, менеджер, керівник художнього колективу та ін.

Серед професій цього типу можна виділити:

- ✚ професії, пов'язані з навчанням і вихованням людей, організацією дитячих колективів;
- ✚ професії, пов'язані з керуванням людьми, колективами;
- ✚ професії, пов'язані з побутовим, торговим обслуговуванням;
- ✚ професії, пов'язані з інформаційним обслуговуванням;
- ✚ професії, пов'язані з інформаційно-художнім обслуговуванням людей і керівництвом художніми колективами;
- ✚ професії, пов'язані з медичним обслуговуванням.

Для успішної роботи з професій цього типу треба навчитися встановлювати і підтримувати контакти з людьми, розуміти людей, розумітися на їх особливостях, а також оволодіти знаннями з необхідної галузі виробництва, науки, мистецтва.

Короткий перелік якостей, вкрай необхідних в роботі:

- ✚ стійкий хороший настрій в роботі з людьми;
- ✚ потреба в спілкуванні;

- ✚ вміння розуміти думки, наміри, настрої людей;
- ✚ вміння швидко розбиратися в стосунках між людьми;
- ✚ вміння знаходити спільну мову з людьми.

Людина - знакова система

Головний, ведучий предмет праці – умовні знаки, цифри, коди.

Професії: перекладач, інженер, топограф, секретар-машиністка, програміст і т.ін.

Серед професій типу «людина – знакова» система є:

- ✚ професії, пов'язані з оформленням документів, діловодством аналізом тестів і їх перетворенням, перекодуванням;
- ✚ професії, предметом праці в яких є числа, кількісні співвідношення;
- ✚ професії, пов'язані з обробкою інформації у вигляді системи умовних знаків, схематичних зображень

об'єктів.

Щоб успішно працювати по професії, потрібні особливі здібності подумки занурюватись в світ, здавалося б, позначень, відволікатись від власне предметних ознак оточуючого середовища і зосереджуватися на даних, котрі несуть в собі ті чи інші знаки. При обробці інформації у вигляді умовних знаків виникають задачі контролю, перевірки, обліку, обробки даних, а також створення нових знаків, знакових систем.

Професії цього типу вимагають від людини здатності до абстрактного мислення, оперування числами, тривалого та стійкого зосередження уваги, терпіння, посидючості, вміння з цікавістю працювати з цифрами, формулами, хімічними символами, схемами, графіками тощо. Людина, котра має деякі дефекти мови, а також такі індивідуально психологічні особливості, як скутість (у незнайомій новій обстановці губиться), швидка втомлюваність, подразливість від нав'язливого спілкування, в змозі успішно оволодіти і з задоволенням працювати за професіями цього типу.

Людина – художній образ

Головний, ведучий предмет праці – художній образ, способи його побудови.

Професії: актор, художник, музикант, дизайнер, різьбяр по каменю, літературний працівник.

Професії типу «людина – художній образ» включають:

- ✚ професії, пов'язані з образотворчим мистецтвом;
- ✚ професії, пов'язані з музичною діяльністю;
- ✚ професії, пов'язані з літературно-художньою діяльністю;

✚ професії, пов'язані з акторсько-сценічною діяльністю.

Одна з особливостей професій типу «людина – художній образ» полягає в тому, що значна частина зусиль залишається прихованою від стороннього спостерігача. Більше того, нерідко прикладаються спеціальні зусилля для створення ефекту легкості, невимушеності кінцевого результату. Від людини в професіях цього типу вимагається розвинутий художній смак, висока естетична чутливість, багата та яскрава уява, образна пам'ять, образне мислення, естетичні почуття [29].

2.6. Лекція «День відкритих дверей»

Мета: познайомити старшокласників з можливостями отримання інформації на заходах такої форми; навчати їх правил поведінки під час відвідування навчального закладу; виховувати почуття впевненості в собі; розвивати навички спілкування.

(Для учнів 9-х класів)

День відкритих дверей - захід, який щорічно проводиться ВНЗ, мета якого – залучити абітурієнтів до ВНЗ, відповісти на всі запитання стосовно вступу. Таку назву День відкритих дверей отримав тому, що зазвичай при вході до навчальних закладів, лабораторних приміщень університетів та інститутів у вас попросять документ – студентський квиток, посвідчення аспіранта. А в День відкритих дверей до будівлі навчального закладу може ввійти будь-який старшокласник і його батьки.

Відвідування Дня відкритих дверей може бути корисним для вирішення наступних задач:

✚ отримання загальної інформації про ВНЗ (тобто, про те, що пропонує ринок освітніх послуг і які варіанти можливі). Якщо ви обрали собі спеціальність (назву професії),

але не знаєте, де власне отримати освіту – випишіть із довідника вузів ті, де факультет, який вас цікавить і, ближче до весни зателефонуйте до них і дізнайтеся дати проведення Дня відкритих дверей. Якщо мета ваших відвідин – ознайомлення, не звертайте надто багато уваги на деталі на кшталт «документи, які вимагаються для вступу», а сконцентруйтеся на тому, які кафедри є на факультеті, які спеціалізації і де влаштовуються працювати випускники. Звертайте увагу і на «загальне враження» від ВНЗ.

✚ Перевірка варіанта. Припустимо, що вам сподобався ВНЗ (його опис у довіднику, телефонні

розмови з прийомною комісією, сайт в Інтернеті). Наразі є сенс прийти на День відкритих дверей, щоб уважніше придивитись. В результаті відвідування 2-3-х ДВД, вам необхідно зробити остаточний висновок на користь одного варіанту. Підійдіть до Дня відкритих дверей як до джерела інформації, необхідної для прийняття рішення. Складіть таблицю, в яку впишіть умови вступу, де працюють випускники, розмір ВНЗ і прогнозовані затрати на навчання, конкурс і т. п. Потім впишіть в таблицю дані по іншим ВНЗ, Дні відкритих дверей яких ви відвідали. Таблиця має бути максимально докладною, так що на Дні відкритих дверей, її взагалі не прибирати і записувати все, що зустрічається на шляху. Ввечері, після відвідування, заповніть графу «Особисті враження».

✚ Отримання конкретної інформації щодо умов вступу (перелік вступних екзаменів, дати і порядок їх проведення, нові спеціалізації і факультети, адреси і контакти з репетиторами).

Кожен ВНЗ визначає свою дату проведення Дня відкритих дверей. Великі університети проводять як загальний День відкритих дверей (чи просто загальні збори), так і по факультетам. Факультетські Дні відкритих дверей проходять не в один день, а в різні, щоб абітурієнти, які ще не визначилися з вибором факультету могли їх відвідати. Практично завжди Дні відкритих дверей проходять в неділю.

Перший етап Дня відкритих дверей зазвичай проводиться в актовому, конференц-залах чи холах. Присутні на такому заході: ректор вузу, декан факультету, голова приймальної комісії, заступник з навчальної роботи і т. д. Вони розповідають про систему освіти у даному вузі (наприклад, які ступені навчання – бакалавр, спеціаліст, магістр), про правила вступу на даний навчальний рік, про факультети і спеціалізації. По закінченні загальної частини пропонується задавати запитання [3].

Які запитання можна поставити представникам

ВНЗ:

- ✚ Який конкурс був у минулому році?
- ✚ Чи є військова кафедра і надається відстрочка від армії?
- ✚ Чи є у ВНЗ гуртожиток?
- ✚ Яка платня за проживання у гуртожитку?
- ✚ Чи надається гуртожиток під час навчання на підготовчих курсах?
- ✚ Який процент вступу абітурієнтів, що закінчили підготовчі курси на бюджетні місця?

- ✚ Чи можна подавати документи на кілька спеціальностей? Чи можливе навчання на двох факультетах одночасно? Які предмети здають на вступних екзаменах медалісти?
- ✚ Яка середня спеціальна освіта вважається профільною. Чи враховується вона при вступі і чи має значення стаж роботи?
- ✚ Чи є розподіл після закінчення вузу?
- ✚ Чи можна отримати у вашому університеті другу вищу освіту?
- ✚ Яка кількість студентів навчається на платній основі?
- ✚ Чи можна в процесі навчання перевестися з платної на безплатну форму навчання ?
- ✚ Чи можливий перехід з одного факультету на інший під час навчання?
- ✚ Чи можна перевестися до вашого університету з іншого навчального закладу?
- ✚ Чи можливий перехід з заочної форми навчання на денну? Чи враховуються оцінки в атестаті?
- ✚ Які іноземні мови вивчаються в університеті?
- ✚ Чи існують пільги при вступі до закладу і які?
- ✚ Чи відбувається навчання студентів університету за кордоном по обміну?

Консультації з умов прийому і організації вступних іспитів (більш конкретні) зазвичай відбуваються в приміщенні приймальної комісії. Однак, голова комісії, по закінченні загальної частини може вийти на сцену і відповісти на запитання. Уважно записуйте всі назви і дати.

Потім, як правило, відбуваються екскурсії по навчальним корпусам. На кафедрах викладачі вам розкажуть про спеціальності і спеціалізації. Тут вам розкажуть про нові дослідження і останні розробки, а також покажуть промовистий список випускників кафедри, які працюють в самих престижних організаціях.

Не соромтеся запитувати все що вас цікавить у всіх, хто вам може відповісти. Щастя вам!

РОЗДІЛ 3. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ ДЛЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ «МОЄ ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ»

Для самостійного і свідомого вибору професії, а саме такий вибір має зробити підростаюче покоління, необхідні знання, уявлення про те, яких особистісних рис, здібностей вимагає та чи інша професія, які шляхи вони забезпечують людині для професійної кар'єри, і чи є попит на таких спеціалістів на ринку праці. Опрацювавши всі заняття тренінгової програми «Моє професійне самовизначення», молодь зможе зробити вибір усіх «за» і «проти».

Мета тренінгової програми: сприяти усвідомленню взаємозв'язку між особистими цілями та професійним вибором, актуалізувати процес професійного самовизначення підростаючого покоління; допомагати у визначенні своїх інтересів — основи професійного визначення; збагатити знання про світ професій.

Завдання тренінгової програми:

- розширювати знання про професії й алгоритм їхнього вибору;
- активізувати спрямованість на самопізнання, власну активність як основу професійного самовизначення;
- формувати вміння зіставляти свої здібності, знання, інтереси з вимогами до професій;
- розвивати професійно необхідні риси особистості;
- формувати усвідомлення підростаючого покоління праці як життєвої щоденної необхідності.

Структура тренінгової програми включає 10 занять тривалістю 45 - 55 хвилин.

Сподіваємось, що тренінгові заняття сприятимуть систематизації професійних знань, дослідженню реальної ситуації професійного вибору, конкретизації життєвих цілей з набуттям уміння визначити короткострокові та довгострокові цілі, приймати самостійні рішення, що забезпечуватиме формування професійних намірів старшокласників у процесі професійного самовизначення.

ЗАНЯТТЯ 1. ЗНАЙОМСТВО

Мета: знайомство з учасниками тренінгової програми, прийняття правил, створення сприятливих умов для подальшої спільної роботи

Вправа 1 «Прийняття правил»

Ведучий: Яка глибока думка закладена у словосполученні «вибір професії», скільки викликає воно емоцій і сподівань, породжує проблем! Водному з оповідань Марка Твена говориться про те, що в раю немає ні ангелів, ні святих, ні неробства, а живуть люди таким самим трудовим життям, як і на грішній землі. Відрізняється рай від землі лиш одним: там кожен займається своєю справою. Невідомий на землі швець стає після смерті славетним полководцем, а бездарний за життя генерал, що має каліграфічний почерк, задоволений у штабі скромною посадою писаря. Письменник, який набрид читачам нудними романами, знаходить своє справжнє покликання у професії токаря.

Людина вибирає справу. Але ж і справа вибирає людину. Є люди, які найкращі роки свого життя присвячують вирощуванню журавлини і заклопотані збереженням боліт, інші вбачають сенс своєї праці саме в тому, щоб осушувати, знищувати болота; деякі професіонали закохані в метал, інші є гарячими прихильниками того, щоб метал замінити пластмасою. Як зробити, щоб інтереси людини і справи співпадали? Що означає — «людина на своєму місці» і що трапиться, якщо вона займе чуже? Отже, сьогодні ми з вами розпочнемо тренінгові заняття за програмою «Мое професійне самовизначення». Для того, щоб нам було комфортніше працювати, давайте прийнемо правила:

- поважати думку іншого;
- говорити від себе (від 1-ї особи)
- зберігати конфіденційність;
- поважати іншого;
- бути щирим.

Вправа 2 «Знайомство»

Перший учасник (за бажанням, можна почати з ведучого) називає своє ім'я чи ім'я, яким би хотів називатися під час занять і позитивну рису на першу букву свого імені. Наступний учасник (за годинниковою стрілкою) повторює сказане першим (називає своє ім'я та свою позитивну рису), третя дитина повторює сказане першою та другою, і так далі. Бажано, щоб риси не повторювались.

Вправа 3 «Очікування»

Ведучий. Що роблять люди, коли чекають автобуса на зупинці? Думають. Розмовляють. Читають різні об'яви на стовпах. Наша вправа називається «Очікування», тому що ми зараз будемо робити дещо схоже.

Ви бачите аркуші з написами:

ЗНАТИ;

УМІТИ;

ВІДЧУВАТИ.

Інструкція. Запишіть на аркушах все, що очікує від роботи на заняттях. «Знати» - які нові знання ви б хотіли отримати. «Уміти» - які навички хотіли б засвоїти. «Відчути» - який новий досвід, які нові відчуття хотіли б пережити. Використовуйте метод «мозкового штурму». Відмовтеся від критики, просто запишіть думки.

Вправа 4 «Це-Я» Подивіться уважно на ці фігури і виберіть ту, про котру ви можете сказати: «Це — Я!», якщо це важко зробити, виберіть ту фігуру, яка перша привернула вашу увагу, інші пронумеруйте в порядку привабливості. На аркушаш паперу намалуйте свою фігуру і письмово поясніть, чому ви зробили саме такий вибір. Не замислюйтесь довго, вибирайте фігуру одразу. Пояснення намагайтеся сформулювати дуже коротко, в кількох словах.

Інтерпретація результатів: Якщо ви нагадуєте собі **квадрат**, то ви, напевно, невгамовний працівник. Ви витривалі, працьовиті, завзяті в роботі, звикли доводити початі справи до кінця. Вам легше написати письмову контрольну роботу, ніж відповідати усно біля дошки. Тверді у прийнятті рішень, буваєте непохитні та категоричні. Любите завжди все знати, всю інформацію розкладаєте «по полицках». Ви дуже уважні до деталей і дрібних подробиць, умієте «обчислити» результат. Любите порядок, а от змін і всіляких сюрпризів прагнете уникати. Іноді буваєте занадто сухуватим й навіть холодним, що, можливо, заважає вам установлювати контакти та знаходити нових друзів.

Якщо вам сподобався **трикутник**, то ви рішучі, схильні бути лідером, часто приймаєте відповідальність на себе. Умієте концентрувати зусилля на головній меті й домагатися свого. Ви енергійні, честолюбні, упевнені в собі, швидко орієнтуєтесь в незнайомій ситуації. Прагнете завжди керувати, вигравати, бути головним, і тому вам доводиться постійно суперничати з іншими. У розмові перебиваєте співбесідника, буваєте занадто категоричні. Часто ризикуєте, буваєте нетерпимі до тих, хто вагається. Свої помилки визнаєте дуже неохоче, намагаєтесь все одно зробити по-своєму. Ви так прагнете лідерства та влади, що іноді не помічаєте, як ідете до мети «по головах» інших людей.

Ви вибрали **прямокутник**. Швидше за все, вам не дуже подобається той спосіб життя, що ви зараз ведете, і те місце, що ви займаєте у своєму середовищі. Можливо, ви перебуваєте «на розпутьті», заплуталися в собі і в

своїх проблемах, незадоволені собою. У такий перехідний період людина буває непослідовною й непередбаченою у своїх вчинках. Це бентежить і насторожує інших людей, і вони можуть свідомо ухилятися від контакту з вами. Вам же спілкування з іншими людьми

просто необхідне! Ви допитливі, сміливі, відчуваєте живий інтерес до всього, що відбувається. Прагнете стати кращим у чомусь, шукаєте нові методи роботи. Зараз ви відкриті для нових ідей, цінностей, способів мислення, легко засвоюєте все нове й формуєте нові звички. Правда, зворотним боком цього є надмірна довірливість, наївність. Не давайте собою маніпулювати, уникайте навіювання, добре обміркуйте, перш ніж щось почати або вирішити.

Коло — ви природжений психолог. У вас образне, творче мислення, ви орієнтуєтесь скоріше на почуття, ніж на логіку. Той, хто впевнено вибирає коло, щиро зацікавлений насамперед у гарних взаєминах з навколишніми.

Умієте слухати, співпереживати, співчувати, і тому вас вважають приємним співрозмовником і гарним другом. Ви легко розпізнаєте обман, хитрощі і лицемірство. Ви вмієте здружити групу, знайти спільне навіть у протилежних точках зору. До вас тягнуться люди, але, намагаючись догодити кожному, заради збереження миру можете приймати неправильні рішення й уникаєте займати «тверду» позицію. Вам дуже важко сваритися, і ви обачно поступаєтеся, навіть якщо праві. Вам іноді бракує рішучості, і ви віддаєте «кермо влади» у чужі руки. Але якщо справа стосується честі й справедливості, можете виявити завидну твердість.

Якщо ви визначили себе як **zigzag** — у вас прекрасно розвинена інтуїція, ви творча й оригінальна особистість. Ваша думка робить неймовірні стрибки, тому деяким людям буває досить важко зрозуміти вас, уловити нитку міркувань. Ви дуже добре відчуваєте красу й гармонію, у вас розвинене естетичне почуття. Любите створювати щось нове, оригінальне, несхоже. Використовуючи природну дотепність, можете бути досить уїдливі, кривдячи при цьому товаришів[8].

Підбиття підсумків. Учасники розповідають про свої враження від заняття.

ЗАНЯТТЯ 2. Я ХОЧУ. МОЇ ПЛАНИ

Мета: сформувати навички самоаналізу, допомогти у визначенні майбутньої професії.

1. Інформаційне повідомлення.

Ведучий. Перш ніж розпочати розмову про вибір професії, хочу розповісти вам про розсудливого ослика. Голодний ослик опинився на однаковій відстані від двох однакових оберемків сіна. Один ліворуч, другий праворуч, обидва однаково гарні і на однаковій відстані. Ослик ніяк не міг визначитись, до якого оберемка підійти, і так і здох з голоду.

Отже, щоб зробити вибір, потрібно діяти. Хочу – це простір бажань, цілей, інтересів. Можу – це простір здібностей, талантів, стану здоров'я. Треба – це простір запитів з ринку праці, соціально-економічні проблеми, тенденції в розвитку світової економіки.

Оптимальний вибір професії лежить на перетині трьох просторів (трьох кіл).

Отже, при виборі професії потрібно:

- знати якомога більше професій;
- визначитися в своїх інтересах;
- знати, в яких навчальних закладах можна отримати ту чи іншу професію;
- мати головний і запасний варіанти професійного вибору;
- мати (бажано) досвід професійних спроб: або поспостерігати за робочим днем представника професії, що подобається, можна самому спробувати попрацювати в цій галузі;
- оцінити свої можливості і здібності, а також їх відповідність тим вимогам, які ставить професія.

Вправа 1 «Асоціація» (на визначення рівня знань про професії)

Учасникам потрібно назвати одне-два слова, які спадають їм на думку, коли вони чують слово «професія». Учасники висловлюють по дві асоціації, які викликає це слово. Асоціації записують на дошці, ватмані. Після цього всі асоціації обговорюють, з'ясовують причини їхнього виникнення.

Асоціації бувають різними, найчастіше вони відображають особисте ставлення до проблеми (може, навіть неусвідомлене).

Вправа 2 «Чарівна пігулка»

Ведучий. Зараз ви можете пережити дещо, що допоможе вам подивитися на своє життя по-новому.

У кожного з нас є безліч цілей і бажань. Одні ми усвідомлюємо і намагаємось їх реалізувати, а про інші ми здогадуємося, але приховуємо їх. Уявіть собі, що ви прийняли чарівну пігулку, яка на деякий час усуне всі стримуючі фактори, засвоєні правила і моральні норми. Ви звільнитесь від нерішучості, тривоги, внутрішньої цензури та тиску. Дія пігулки буде продовжуватися тиждень. Що ви будете робити весь цей час? Що будете говорити? Яким буде ваше життя? Запишіть, як би ви прожили цей тиждень? На це у вас 15 хв. А тепер подумайте, чи могли б ви зробити щось із того, що ви записали, і без чарівної пігулки? Запишіть свої думки.

Питання для обговорення: До яких цілей можете прагнути? Що допомогло розкрити ці цілі? [27]

Вправа 3 «Співвіднесення професії зі шкільними предметами»

Потрібно перелічити й описати професії, подібні за змістом до предметів навчального курсу. Необхідно визначити подібність й відмінність змісту навчальних предметів і професій.

Аналіз та обговорення. Чи виникли утруднення при виконанні вправи? Які саме? Чи хотіли б ви дізнатися більше про світ професій? Що саме?

Вправа 4 «Обговорення ситуації»

Пропонується розглянути ситуацію та висловити свої думки про них.

Ситуація: Під час зустрічі випускників між хлопцями відбулася така розмова.

Віра — маленька худенька дівчина. Вона вже фармацевт. Слухати, як вона говорить про свою професію — одне задоволення:

— Ліки, — говорить вона, — це дуже відповідально. Найменша помилка, і навіть страшно подумати, що може трапитися... Люди ж можуть отруїтися... Я ледве сама не постраждала, так напробувалась...

Вона сипле назвами ліків, рецептами. Хлопці сміються:

—З тобою неможливо говорити по-людськи, усе латина, і все про ліки.

—Так це ж моя робота, — усміхається вона.

Серед випускників — ще один майбутній медик — Алла П. Вона буде стоматологом.

—Алло, чому ти пішла в стоматологічний?

—Марина вирішила, ну і я з нею.

—І як, подобається?

—Так, нічого, тільки багато, знаєте, різних непотрібних предметів. Ну, хоча б англійська.

Нащо зубному лікареві потрібна англійська мова? А взагалі, я хочу перейти в стоматологічний технікум. Буду техніком.

—З університету в технікум? Але навіщо?

—Набридло вчитися, та й ми проходили практику в поліклініці, і я довідалася, що технік може заробити більше за лікаря.

Обговорення

✚ Порівняйте ці два підходи до вибору професії.

✚ Яка позиція відповідає вашим особистим переконанням?

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Що було для вас найважливішим сьогодні?

Чи змінилися ваші погляди на проблему професійного самовизначення?

ЗАНЯТТЯ 3. СВІТ ПРОФЕСІЙ

Мета: дати інформацію про світ професій, ознайомити з класифікацією професій Є. Клімова, допомогти учасникам зрозуміти, що для правильного вибору професії потрібно достатньо знати про неї.

1. Інформаційне повідомлення «Світ професій»

У первісному суспільстві не існувало проблеми вибору професії, тому що тоді кожен умів робити усе для забезпечення життя. З розвитком людства видів праці побільшало, і суспільству легше функціонувати за умов високої спеціалізації – так виникли професії. Нині за підрахунками спеціалістів існує понад 50 тисяч професій. Професія – це визначений вид трудової діяльності. Який виник у результаті суспільного розподілу праці і вимагає для її виконання здібностей, теоретичних знань, практичних навичок, яких можна набути у процесі спеціального навчання і досвіду роботи. Слід відзначити, що кількість професій швидко змінюється. Щорічно виникає більше 500 нових професій, причому процес природного відмирання старих відбувається значно повільніше, ніж народження нових. Цікаво, що більш як 50% сучасних професій ще 30 років тому взагалі були невідомі. Особливо багато нових професій – це спеціальності різних агентів і менеджерів, наприклад, комерційний агент, рекламний агент, менеджер з персоналу, фінансовий менеджер, менеджер з реклами, офіс-менеджер тощо. Відносно нові професії з'явилися у галузі інформаційного проектування і забезпечення: менеджер інформаційних систем, адміністратор комп'ютерних мереж, адміністратор баз даних, інженер-системотехнік, спеціаліст з комп'ютерного дизайну тощо. Наведені факти ситуації вибору професії переконливо свідчать, що для його правильності необхідно знати, з чого вибирати. Для цього доцільно мати класифікацію професій, виділення певних груп, об'єднаних спільністю вимог до працівника. Тобто орієнтація в світі професій можлива за наявності добре розробленої класифікації професій. Для ознайомлення зі світом професій найкраще користуватися класифікацією професій, побудованою за ознаками, які залежать від людини як учасника праці. Справді, коли людина працює, її увага спрямована на предмет праці. Те, що потрібно робити з предметом – мета праці, що реалізується за допомогою тих чи інших засобів, і що для людини суттєве. Саме на цих чотирьох ознаках і заснована профорієнтаційна класифікація професій розроблена Є. Клімовим. Залежно від предмету праці усі професії поділяють на п'ять типів:

- «людина – природа»;
- «людина – техніка»;
- «людина - людина»;
- «людина – знакова система»;

- «людина – художній образ» [29].

Вправа 1 «Світ професій» (закріплення знань про п'ять типів професій)

Кожен учасник отримує картку зі словами. Це можуть бути назви казкових героїв, рослин, пір року, кольори, назва одягу. Завдання учасників – знайти свою групу, яка об'єднає певні слова. Після цього потрібно заповнити таблицю.

Типи професій	Професії цього типу	Вимоги до професії
Людина - людина		
Людина - природа		
Людина – знакова система		
Людина – художній образ		
Людина - техніка		

Діагностика. Вивчення професійної спрямованості на підставі аналізу переважань в особистості різних за характером видів діяльності за методикою ДДО (Диференційно-діагностичний опитувальник)

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Що нового, важливого ви дізнались сьогодні?

Які висновки зробили для себе?

ЗАНЯТТЯ 4. ЯК ОБРАТИ ПРОФЕСІЮ?

Мета: ознайомити учасників з факторами, що впливають на вибір професії та навчити складати схему досягнення мети.

Інформаційне повідомлення

Вибір професії – одне із найвідповідальніших рішень, які приймає людина в житті. Звичайно, можна перервати навчання. Якщо на третьому курсі університету раптом збагнеш, що це справа не твоя; а можливо через декілька років залишити роботу, яка не подобається. Але час буде витрачено, та й досвід невдачі відіграє свою роль. Як же розібратися в собі? Психологи вважають, що при виборі професії дуже важлива відповідальність між психологічними особливостями людини і характеристиками майбутньої роботи. Професія має бути цікава. Якщо тобі подобаються тварини, рослини, то тобі буде цікаво у своїй професійній діяльності стикатися з об'єктами живої природи. Якщо ти любиш техніку – інтерес до неї буде підтримувати тебе і діяльності інженера – конструктора або фізика – теоретика. Крім того, тип професійної діяльності має співпадати з твоїм особистісним, характерологічним типом. Скажімо, якщо ти комунікабельний – тобі більше підійдуть професії, пов'язані з численними контактами, а якщо емоційно нестійкий – не зможеш виконувати рутинні види діяльності, що потребують концентрації впродовж тривалого часу.

Отже, щоб обрати професію, необхідно перш за все пізнати себе.

На вибір професії впливає ряд причин, які розділяють на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх соціальних факторів можна віднести поради, побажання оточуючих, соціальні стереотипи, стійкі уявлення в суспільстві, що часто мають негативний вплив. До зовнішніх факторів, що здійснюють вплив на професійний вибір, можна віднести також престижність, популярність тієї чи іншої професії. Такі професії, як юрист, адвокат, менеджер, банкір, часто вибираються учнями тому, що вони вважаються престижними у наш час. При цьому люди, що обирають такі професії, навіть не завжди замислюються над змістом самої діяльності, чи зможуть вони виконувати цю роботу. До внутрішніх факторів вибору можна віднести ряд причин, свідомості людини, що обирає професію, як правило, є «образ професії або професіонала», «образ професіонала» - це сукупність уявлень і очікувань, пов'язаних не тільки з майбутньою професією, а й з майбутнім способом життя. Іноді буває, що юнак вибирає професію моряка, перш за все, думаючи, про красиву форму, про парусник, що скитається по морях, і менше всього уявляє ті «трудові будні», яких буде більше, ніж «свят». Реальний же «спосіб життя» в професії моряка – це мандрівки, часті відлучки з дому, розлука з близькими, яких можна не бачити місяцями, це одноманітна робота у вузькому колі людей на фоні монотонного пейзажу. В «Образ професіонала» входить і часто є найголовнішим «образ себе у професії» (як я буду себе поводити, які я проявляю здібності і досягну великого успіху, який я буду «впливовий» у цій професії, які цікаві люди будуть мене оточувати). Менш усвідомленою частиною «образа професіонала» є зміст діяльності на конкретному робочому місці (що я буду все – таки робити 8 годин кожен день). До внутрішніх особистісних факторів вибору професії можна віднести рівень домагань.

Рівень домагань - це те, чого прагне людина, який рівень досягнень вона ставить перед собою. Так, наприклад, людина, що бажає стати лікарем, може прагнути поступити в найкращий медичний вуз (високий рівень домагань) або може залишитися на середньому медичному училищі (низький рівень домагань).

На рівень домагань впливає самооцінка, тобто оцінювання людиною своїх можливостей і здібностей. Так, людина, може і хотіла б вступити до вузу, але боїться не пройти за конкурсом, оцінюючи свої можливості як недостатні. Рівень домагань, самооцінка, а також інші сторони особистості людини, що обирає професію, несуть в собі багато труднощів, навіть, протиріч. Тому старшокласникам необхідно серйозно поставитись до питання професійного самовизначення, а в разі труднощів звернутися до профконсультанта чи психолога.

Отже, розібравшись в своїх здібностях, інтересах, особистісних рисах, ти наближаєшся до вибору ще не професії, а навчального закладу. Прийняття рішення має

базуватися на багатьох факторах: репутація вузу і конкурс, думка друзів, батьків, вартість навчання. Проаналізуй дані з друзями та родичами. Але пам'ятай: остаточний вибір тільки за тобою, бо обираючи професію, ти обирає долю [29].

Мозковий штурм

Учасникам дають ватман і маркери. Групи отримують завдання для обговорення. Тема для першої групи – «Наскільки важлива робота в житті людини?», для другої – «Які фактори впливають на вибір професії?».

Учасники висловлюють і обговорюють свої думки. Варіанти вони записують на ватмані. Ведучий підсумовує висловлювання, робить акцент на необхідності отримати професію, підкреслює, скільки позитивного, нового і приємного дарує людям професія; наголошує, що вибір професії – особиста справа кожного.

Вправа 1 «Планування»

Зараз ми постарасмося, кожен для себе, скласти схему досягнення поставленої мети. Ви отримали бланк, де вам потрібно заповнити такі пункти:

1. Конкретно сформулюйте мету.
2. Опишіть метод досягнення мети.
3. Вирішіть, коли ви перейдете до втілення цього плану.
4. Спостерігайте за вашим прогресом та при потребі внесіть корективи. Визначте графік досягнення мети. Можна вказати кілька моментів – виконання певних завдань.

Проводиться обговорення. Важливо, щоб відповіді були конкретними.

Вправа 2 «Приміряйте професію»

Кожен учасник отримує картку з назвою професії (навчання) без врахування його бажань, здібностей, схильностей, інтересів. Завдання учасників: описати умови праці, в яких їм доведеться працювати, клімат, уніформу, знаряддя праці, режим, людей, що оточують на робочому місці. Далі учні об'єднуються у пари і обговорюють те, що написали, потім повертаються у коло.

Питання для обговорення: чи важко було описувати професію, яка вам не підходить? Які відчуття були при цьому? Що дає така робота?

Вправа 3 «Бінго»

Необхідно скласти аркуш паперу вертикально навпіл, а потім без ножиць або будь-яких інших різальних предметів, тільки руками, «вирізати» фігурку «Бінго» - силует людини. Після цього на «Бінго» написати про свою мрію, захоплення, улюблену музику, улюблені предмети в школі та професію, що подобається.

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Дайте відповіді продовживши три речення:

«Буду продовжувати далі ...»

«Зміню своє ставлення...»

«Розпочну в майбутньому...»

ЗАНЯТТЯ 5. Я МОЖУ

Мета: розказати, що кожна професія вимагає певних здібностей, допомогти визначити, який тип професій найбільше підходить кожному з учасників.

Ведучий. Приклади з життя переконують, що правильний вибір професії означає не лише бажання юнака чи дівчини присвятити себе тій чи іншій професії, а й враховує його (її) риси характеру, здібності, інтереси. Сьогодні спробуємо з'ясувати, що потрібно, аби стати хорошим спеціалістом обрваної професії.

Вправа 1 «Моя зірка»

Необхідно на аркуші паперу формату А4 намалювати зірку з п'ятьма вершинами. У центрі зірки потрібно написати своє ім'я, а на кожній вершині – «Ти - ...».

На наступному етапі учасники передають зірку по колу за годинниковою стрілкою. Той, кому передали зірку, має продовжити одне речення «Ти - ...», яке написано на вершині і дописати – одним чи двома словами, що позитивно він міг би сказати про цю людину. Далі зірку передають наступному учаснику по колу.

Коли всі п'ять вершин будуть заповнені, тобто зірка пройде через п'ятьох учасників, вона повертається «господарю». Учасники по черзі мають озвучити, що саме написано на їхніх зірках.

Обговорення

- Якими були ваші враження, коли ви читали те, що було написано на ваших зірках?
- Чи дізнались ви щось про себе нового і що саме?
- Як ви думаєте, чи потрібні будуть написані вам риси характеру, здібності, вміння для обраної вами професії? Чому?

Мозковий штурм «Що я хочу змінити в собі?»

Не в кожній людині є всі риси, необхідні для обраної нею професії. Як бути? Тут пораду дає В. Носков, доктор психологічних наук, ректор Донецького інституту управління. Для виконання цього завдання візьміть аркуш паперу, олівці і виконайте послідовно такі дії:

1. Розділіть аркуш навпіл. Один стовпчик назвіть так: «Риси характеру, яких я хочу позбутися», другий – «Риси характеру, яких я хочу набути».

2. Подивіться на перший стовпчик і почніть «мозковий штурм», швидко записуючи усе, що спаде на думку, визнаючи риси характеру, яких ви хочете позбутися. При цьому не намагайтесь міркувати, чи реально для вас позбутися цих рис. Так робіть, доки не запишете мінімум п'ять рис характеру.
3. Потім погляньте на другий стовпчик і почніть «мозковий штурм», швидко записуючи всі риси, які ви хочете набути. У деяких випадках вони можуть бути протилежні рисам, яких ви хочете позбутися. Записуйте у такий спосіб все, що спаде на думку, не намагаючись критикувати, оцінювати це або сумніватися в реальності розвитку такої риси. Напишіть принаймні п'ять рис.
4. Визначте пріоритетні риси, яких ви хочете позбутися або яких хочете набути.
5. Щоб зробити це, спочатку подивіться на список рис, яких ви хочете позбутися, для кожної з них виділіть протилежну рису, якої ви хотіли б набути, і запишіть її в другому стовпчику. Після того, як ви написали цю протилежну рису, викресліть ту рису характеру, якої ви хочете позбутися. Якщо ви записали протилежну рису в другому стовпчику, просто викресліть її в першому стовпчику.
6. Для встановлення пріоритетів розгляньте кожну з рис і визначте, наскільки вона важлива для вас, літерами значущості: А (дуже важлива), Б (важлива), В (не так важлива). Напишіть ці букви поруч з кожною рисою.
7. Встановивши пріоритети, працюйте над розвитком найважливіших рис, але не менш ніж трьох одночасно. Тільки-но ви відчули впевненість у тому, що вони стали вашими індивідуальними рисами, - переходьте до наступних рис у вашому списку, у порядку їхньої пріоритетності.

Якщо ви відчули, що вже змінилися, складіть новий пріоритетів і готуйтеся до нової ролі. Діючи так, ви відчуєте, що здатні опанувати одну з професій.

Вправа 2 «Картка ширості»

Ведучий. У мене в руках знаходяться картки з написами. Ви будете по черзі витягувати їх і відразу продовжувати фразу, початок якої написаний на аркуші.

Приблизний зміст фраз: «Найбільш важливим у виборі професії для мене є ...»; «У дитинстві я мріяв про професію...»; «Особливо мені дратує те, що я ...»; «Мені буває радісно, коли я...»; «Я стаю спокійнішим, коли...»; «Найбільше мені не подобається в людях...»; «Я краще сприймаю інформацію, якщо...»; «Основою професії вчителя я вважаю...»; «Людяність – це риса, властива представникам такої професії, як...»; «Найменш важливим у спілкуванні з друзями для мене є ...»; «Значною трудностю для мене є...»; «Моє улюблене заняття...»; «Мужність – це риса, властива представникам такої професії, як...»; «Чого мені

по-справжньому хочеться, так це...»; «Я мрію про...»; «Правдивість – це риса, властива представникам такої професії, як»; «Мені особливо приємно, коли мене...»

Вправа 3 «Ментор»

Інструкція. «Ментор – друг Одісея, якому було доручено піклуватися про його дім під час походів. Ментор виховував сина Одісея і давав відсіч нареченим Пенелопи. В переносному значенні Ментор - порадник, керівник, наставник юнацтва. Дайте письмово відповіді на запитання: Чи знайомий вам менторський тон? Із чиїх вуст він звучить? Чи прислухаєтесь ви до свого внутрішнього ментору? Чи вдається вам із ним домовитися? Якими вашими особистісними характеристиками, особливостями ваш ментор задоволений? Які він хотів би зробити кращими? Які прислів'я у зв'язку з цим ви б хотіли написати?»

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Я думаю, що ми вже можемо сформулювати правило правильного вибору професії. Учасники формулюють і записують правило: «Під час обдумування майбутнього життєвого шляху важливо брати до уваги і риси свого характеру».

ЗАНЯТТЯ 6. МЕТА І МРІЯ

Мета: навчити учасників чітко ставити мету; формувати вміння відрізнити мету від мрії.

Інтерактивна лекція «Як перетворити мрію в мету»

Ведучий звертається до учасників:

— Кому здається, що він вміє сформулювати свою мету?

Проговоріть її вголос.

— А тепер назвіть будь-яку свою мрію?

— Хто в групі бачить різницю між метою і мрією?

До уваги тренера!

Зазвичай учасники називають «нову машину», «будинок», «мандрівки», «освіта» і на перше питання і на друге. Спробуйте задати те ж питання, але по іншому ситуацію: «Уявіть, що в кімнату зайшов незнайомец. Я попрошу вас ще раз проговорити свої формулювання. Як ви вважаєте, ця людина зможе визначити де мрія, а де мета?»

— Так в чому ж різниця?

У самих словах різниці немає. Тоді виходить, що мета і мрія — це одне і те ж? І так і ні. А пояснити різницю краще з використанням метафори.

Уявіть, що у мене у правій руці сира курка, а в лівій смажена, курка — гриль. Що у мене в правій руці? Звичайно курка. А в лівій? Теж курка. Тоді в чому різниця? Між сирію і жареною курками лежить технологічний кулінарний процес, який перетворює сирий напівфабрикат готовий до вживання продукції?! Між мрією і метою теж лежить деякий

інтелектуальний процес, який забезпечує перетворення мрії в мету. Мрія — це напівфабрикат, із якого можна приготувати мету. І цей процес складається з семи кроків:

1. Визначаються критерії досягнення мети. (Як дізнатись, що моя мета досягнута?)
2. Погоджуємось з ціною питання. (Чим і скільки я готовий заплатити за це?)
3. Призначаємо точну дату досягнення мети. (Коли я досягну того, чого хочу?)
4. Проводимо аналіз труднощів. (Зовнішні організаційні труднощі і внутрішні психологічні небезпеки)
5. Шукаємо символічну нагороду. (Який я створю пам'ятник моїй перемозі?)
6. Підписуємо угоду з самим собою.
7. Конструюємо щоденну «Самопідганялку» — читаємо угоду вголос. Розглянемо кожен крок окремо.

Крок 1.

На закінчення дискусії потрібно записати учасникам хоча б один критерій досягнення їх мети.

Крок 2.

- ✚ Якщо чесно, чим ви готові заплатити за це?
- ✚ Чим ми платимо за досягнення мети? Давайте перерахуємо всі можливі «валюти».
- ✚ Яка «валюта» найдешевша.

Учасники дають відповідь на питання, чим вони готові заплатити за досягнення мети, в зошитах.

Крок 3.

Як дізнатись, що мета досягнута?

Тренер задає питання тому, чия мета відвідати, наприклад Париж?

— Як ви дізнаєтесь, що побували в Парижі? За якими ознаками ви дізнаєтесь, що мета вже досягнута? Це об'єктивні критерії?

Тренер пропонує учасникам записати точну дату досягнення їх мети.

Які ваші відчуття? Чи є такі учасники, хто не написав точної дати? Далі учні по черзі називають дату досягнення мети.

Крок 4.

Що робить злочинець, коли готується до злочину і не хоче нести покарання? Він придумує собі аллібі. А що робить людина, яка хоче досягти певної мети, але нічого не здійснює для цього? Також придумує собі аллібі (відмови):

- а) нам раніше не доводилося цього робити;
- б) якби я був трохи молодшим (чи старшим);
- в) якби в мене були гроші;

- г) ще не настав час, почекаємо іншого разу;
- д) не має часу;
- є) я поки ще не готовий до цього...

Звичайно, все це чиста правда — такі труднощі об'єктивно існують. Ігнорувати їх неможливо. Як же бути? Потрібно відмовитися від аллібі і навчитися перетворювати їх та організаційні труднощі.

Організаційна перешкода — це не привід для паніки і відмови від своїх бажань, це привід для перетворення мрії в мету. Якщо ви цього не робити, то залишаєтесь в полоні своїх аллібі. Тому, коли ви ставите перед собою серйозну мету, відмовтеся від аллібі!

Крок 5.

Чим ви себе нагородите, коли ваша мета буде досягнута?

(Звичайно, відповідь буде, що досягнута мета і є нагорода). Уявіть, що в спорті відмінили медалі, вимпели, звання. Багато спортсменів не зможуть виступати без цих символічних нагород. Символічна нагорода за перемогу (наприклад, звання Олімпійського чемпіону) не менш важлива, ніж сама перемога!

Символічна нагорода може являти собою як конкретну річ, так і деяку ритуальну дію (мандрівку, похід в ресторан і т.д.)

Ведучий пропонує учасникам придумати і записати свою символічну нагороду.

Крок 6.

Якщо ви уважно подивитеся на кроки перетворення мрії в мету, то побачите, що вони схожі на звичайну господарську угоду. Зараз вам потрібно записати на папері попередні кроки.

Крок 7.

Навіщо читати угоду вголос? У відповідь можна почути, що програмує себе; нагадуємо про мету; заряджаємо себе впевненістю. Це дуже важливі причини. І це дійсно відбувається. Але є ще один аргумент: уявіть собі, що ви сіли в автобус без вікон. Мотор запрацював, корпус затремтів і розпочав качатися. Скажіть, ми їдемо чи стоїмо на місці? Невідомо. А якщо була б можливість виставити руку у вікно? Тоді сила вітру, яку ви відчуєте долонею, може підказати про швидкість руху. Що відбувається з людиною, яка почала читати свою угоду вголос? Якщо день пройшов, а людина не наблизилася до своєї мети, хоч на міліметр, то вона буде відчувати провину перед собою, тягар. Шляхів всього два: або розпочати все-таки щось робити, або заспокоїтись і відмовитись від своєї мети (на деякий час або назавжди), можна змінити мету [15].

Мозковий штурм

Ведучий ставить проблему пошуку найбільш повних і опитамальних формулювань понять «мета», «намір», «відповідальність», «коучинг».

- *Мета* – це безпосередній усвідомлений результат діяльності. *Намір* – це усвідомлене прагнення та побудова плану досягнення конкретного «потрібного майбутнього» у часі та просторі. *Відповідальність* – саморегулятор діяльності особистості, показник її соціальної та моральної зрілості тощо. *Коучинг* – метод, що навчає людину чи групу людей, які мають досягнути певних цілей чи розвинути особливі навички; призначений для розширення можливостей людей, які усвідомлюють потребу змін, вирішують завдання професійного та особистісного зростання.

З'ясування, що весь процес коучингу базується на чотирьох питаннях:

- що ти хочеш? – етап постановки цілей;
- що відбувається? – етап дослідження реальної ситуації;
- що можна зробити? – складання списку можливостей?
- що ти будеш робити? – формування наміру (того, що потрібно зробити)

Вправа «Сонце»

На аркуші потрібно намалювати сонце, так, як його малюють діти: коло всередині і промені. У колі вказати своє ім'я. Біля кожного променя написати власні риси характеру, здібності. Завдання – написати якомога більше.

Вправа «Один день з життя»

Ведучий визначає разом з учасниками тренінгу, яку професію цікаво було б розглянути. Наприклад, група захотіла розглянути професію «фотомодель».

Загальна інструкція: «Зараз ми спільними зусиллями постараємося скласти розповідь про типовий трудовий день фотомоделі. Це буде розповідь лише з іменників. Наприклад, розповідь про трудовий день учителя могла б бути такою: дзвінок - сніданок - дзвінок - урок - двієчники - питання - відповідь - трійка - вчительська - директор - скандал - урок - відмінники - дзвінок - дім - ліжко. Таким чином можна побачити, наскільки добре ми уявляємо собі роботу фотомоделі. Важлива умова: перш, ніж назвати новий іменник, кожен обов'язково повинен повторити все, що було названо до нього. Тоді наша розповідь буде сприйматись як цілісний твір. Аби краще було запам'ятовувати названі іменники, раджу уважно дивитися на тих, хто говорить, як би пов'язуючи слово з конкретною людиною».

Які були відчуття від цієї роботи?

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Питання:

Що було найбільш значимим сьогодні?

Що було незрозумілим і важким?

Що було найбільш цікавим?

Які враження від заняття?

ЗАНЯТТЯ 7. ТРЕБА

Мета: ознайомити учасників з третьою умовою, правильного вибору професії — «треба».

Ми розглянули уже дві умови правильного вибору професії: «хочу», «можу», але є ще й третя умова — «треба». Саме про «треба» ми і поговоримо на цьому занятті. «Треба» — потреби ринку праці в кадрах. Щоб зробити правильний вибір, потрібно обов'язково знати про актуальні професії на ринку праці.

Вправа «Пакет»

Трьом учасникам пропонують вибрати по одному із чотирьох пакетів. У першому пакеті — яблуко, у другому — цибулина, у третьому — пляшка води з-під крана, четвертий — порожній. Ніхто з дітей не знає, що в пакетах. Спостерігачі можуть давати поради на рахунок вибору. Коли діти зробили свій вибір, починається обговорення:

- Чому ви вибрали цей пакет?
- Чого вам бракувало, щоб прийняти рішення?
- Що ви відчули, коли відкрили пакет?
- Які були наслідки і чи були вони приємними для вас?

Після обговорення зробіть висновок, що для прийняття рішення потрібно мати достатню кількість інформації, а учасники її не мали. Тому вони робили свій вибір, керуючись тільки інтуїцією та порадами інших. А це і призвело до розчарувань. Слід наголосити на тому, що для прийняття правильного рішення потрібна достатня кількість інформації. Тому, обираючи професію, потрібно мати інформацію не тільки про «хочу», «можу», а й володіти інформацією про «треба», про потреби ринку праці. Якщо врахувати тільки «хочу» і «можу», можна обрати професію, яка не дасть реалізувати себе.

Обговорення

- Які професії зараз непопулярні на ринку праці в нашому регіоні?
- А які популярні?
- Чи потрібно враховувати це, обираючи «свою» професію? Чому?

Отже, в нашу пам'ятку ми, напевно, зможемо записати наступне правило: **«Обираючи професію, дізнайся, чи популярна вона на ринку праці».**

Вправа «Підбираємо професію»

Двом групам учнів пропонують вибрати зі своїх груп двох учасників, визначити для них професію, яка їм підходить, описати особливості цієї професії, представити характеристику індивідуальних особливостей обраних дітей і доказати, що вибір професії зроблено правильно.

Діагностичне дослідження. Встановлення професійного типу особистості за методикою Дж. Холланда

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Чи цікавим було це заняття для вас?

Що відкрили, що зрозуміли?

ЗАНЯТТЯ 8. ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Мета: ознайомити з алгоритмом прийняття рішення; формувати почуття відповідальності за свої рішення; розвивати прагнення досягати життєвого успіху.

Вправа «Твоя відповідальність»

Ведучий нагадує учасникам дитячу пісеньку про козеня:

Жило у бабусі сіре козеня. Вам відомо, що з ним сталося. Хто відповідальний за те, що залишились від нього «ріжки та ніжки»? Чи винне саме козеня, що побігло в ліс? А може, винний злий Сірий Вовк, який з'їв козеня? Деякі впевнені, що за ситуацію повністю відповідає та ж бабуся, яка залишила козеня без нагляду... Ви згодні?

А тепер давайте намалюємо для себе діаграму відповідальності за прийнятті рішення, що пов'язані з вибором професії. Хто відповідальний за рішення і в якому об'ємі?

Вчителі

Батьки

Профконсультанти

Друзі

Я сам

Питання для обговорення:

Хто відповідає за рішення вибору професії?

Чия роль найбільша? Чому?

Від кого залежить, яким буде ваше майбутнє?

Інформаційне повідомлення «Процес прийняття рішень»

Вибір професії пов'язаний з процесом прийняття рішень. Прийняття рішень взагалі багатьом людям дається нелегко. Тут відіграють роль і певні риси характеру (наприклад, нерішучість, невпевненість), слабка інформованість, невміння зважити всі «за» і «проти» і залишитись на єдиному, найбільш правильному для людини варіанті рішення. При цьому

потрібно виключити інші, можливо, привабливі, але мало реальні варіанти. Деякі люди взагалі хочуть, щоб за них приймав рішення хтось інший.

Питання:

Чи легко вам приймати рішення?

Що іноді заставляє довго вагатися, перш ніж прийняти рішення?

Чому деякі люди очікують, щоб хтось інший прийняв за них рішення?

Існує алгоритм прийняття рішень, який можна застосувати до будь-якої ситуації.

Алгоритм професійного самовизначення

1. Визначити кілька професій, які подобаються, до яких є прагнення, існують принципові можливості успішного їхнього освоєння й працевлаштування.

2. Шукати якнайбільше інформації про ці професії, знайомитися з людьми, які їх представляють.

3. Вислухати думки батьків, учителів, друзів, проаналізувати їх.

4. Скласти список істотних можливостей професії (наприклад, можливість спілкування з багатьма людьми, поїздки за кордон, висока зарплата й т.п.) і проаналізувати його щодо своєї мети, очікувань, мрій.

5. Визначити фізичні й психологічні риси, необхідні для кожної із професій.

6. Звернутися до психолога із проханням визначити (діагностувати) інтереси, здібності, темперамент, особливості пам'яті, мислення тощо.

7. Прислухатися до своїх почуттів, інтуїції.

8. «Примірити» кожен із професій. Зрівняти, зважити всі «плюси» і «мінуси».

9. Зробити вибір.

10. Упевнено йти до мети [8].

Гра «Подарунок»

Мета: обговорити найхарактерніші особливості деяких професій.

Завдання: обговорити, що поєднує ці професії.

Інструкція. Уявіть собі, що ваш друг (подруга) має певну професію. Він (вона) запросив(ла) вас до себе на день народження. Ваше завдання — придумати (можна намалювати) подарунок. При цьому необхідно виконати три умови. Подарунок має:

- містити натяк на професію друга;
- бути незвичайним і веселим;
- бути доступним за ціною.

Професії, пропонувані для гри:

- лікар, учитель, офіціант, юрист;
- слюсар, токар, машиніст, штукатур;

- садівник, агроном, геолог, лісник;
- бухгалтер, коректор, економіст, інженер;
- художник, композитор, актор, скульптор.

Робота в групах (10—15 хв). Отримання подарунків.

Вправа «Ланцюжок професій»

Інструкція: «Зараз ми по колу збудуємо «ланцюжок професій». Я назву першу професію, наприклад, металург, наступний назве професію, в чомусь близьку металургіві, наприклад, кухар. Наступний називає професію, близьку до кухаря і так далі. Важливо, аби кожен зумів пояснити, в чому схожість названих професій, наприклад, і металург, і кухар мають справу з вогнем, з температурами, з печами».

Під час проведення вправи ведучий інколи ставить уточнюючі питання, типу: «У чому ж схожість вашої професії з тільки що названою?»

Остаточне рішення про те, вдало названа професія чи ні, приймає група.

При обговоренні вправи важливо звернути увагу учасників, що між самими різними професіями інколи можуть виявлятися цікаві загальні лінії схожості. Наприклад, якщо на початку ланцюжка називаються професії, пов'язані з металообробкою (як в нашому прикладі), в середині - з автотранспортом, а в кінці - з балетом (для підтвердження сказаного наводиться приклад подібного ланцюжка: металург - кухар - м'ясник - слюсар (також - рубає, але метал) - автослюсар - таксист - сатирик (теж «зуби заговорює») - артист драмтеатру - артист балету і так далі). Такі несподівані зв'язки між різними професіями свідчать про те, що не слід обмежуватися лише одним професійним вибором, адже дуже часто те, що Ви шукаєте в одній (лише у одній!?) професії, може виявитися в інших, доступніших професіях...

Рефлексія. Підбиття підсумків заняття.

Питання:

Які думки викликає сьогоднішнє заняття?

Що було найбільш цікавим?

Що можна використати в житті?

ЗАНЯТТЯ 9. МІЙ ВИБІР

Мета: ознайомити із факторами вибору професії; розвивати вміння визначати помилки при виборі професії; формувати вміння визначити етапи досягнення своєї мети.

Вправа «Бідність, багатство і Володар світу»

Ведучий. Навіть, коли наше життя протікає благополучно, ми іноді відчуваємо неприємне почуття. Іноді це пов'язано з тим, що ми намагаємось реалізувати давно поставлену мету і забуваємо скорегувати її у відповідності з тими змінами, що відбуваються всередині нас.

Життя пропонує нам замислюватися над тим, що відбувається і переглядати нашу мету. Я хочу надати вам можливість пережити в уяві декілька незвичайних ситуацій. Уявіть собі, що ви раптово впали в крайню бідність. Що ви будете робити? Що ви захочете зберегти з ваших речей? Які елементи вашого життя ви б хотіли залишити незмінними? Які нові можливості відкриє для вас бідність? В чому може бути ваш шанс. Опишіть, як ви будете діяти в такій ситуації, як будете себе почувати, про що думати. У вас на це 10 хвилин... А тепер уявіть собі, що вам дістався величезний спадок. Що це буде означати для вас? Що зробите перш за все? Які можливості це для вас відкриє? Напишіть, що ви будете робити в цій ситуації. Які будете будувати плани.

І, на кінець, уявіть себе в ролі Володаря світу. Що ви зміните, що нового створите, щоб зробити світ кращим? Протягом 10 хвилин записуйте те, що прийде в голову.

Питання для обговорення:

Що вам хочеться змінити у своєму житті?

Яка мета для вас найважливіша?

Якби ви могли змінити свої життєві плани?

Що дає переживання таких життєвих криз?

Для чого ми виконували цю вправу?

Інформаційне повідомлення « Поділ праці й виникнення професій. Професія та спеціальності»

Мета: ознайомити учнів з формами поділу праці, історією виникнення професій, поняттями «професія», «спеціальність»

Матеріали: таблиця «Професії й спеціальності»

Ведучий. Яка глибока думка закладена в словосполученні «вибір професії», скільки викликає воно емоцій і очікувань, породжує проблеми.. Це не просто вдало або невдало прийняте замолоду рішення, а іноді щасливе або нещасливе життя. Ким бути? Це питання ставив, ставить і буде ставити кожний із вас.

Обговорення

— Які причини виникнення професій?

Ведучий. Кожна професія має свою історію, що нараховує кілька тисячоріч або всього кілька років. їхнє освоєння здебільшого залежало від здібностей і потреб людини. Однак головним розподілювачем занять була природа; її умови (географічні, кліматичні) визначали характер занять для племен і їхніх окремих членів.

Первісний розподіл праці базувався в основному на біологічних особливостях членів колективу (чоловіки — мисливці, жінки — збирачі).

Розвиток продуктивних сил, перехід до нових інструментів викликали переворот у системі організації суспільного виробництва й у поділ праці. З'явилося широке коло професій. Кустарне селянське господарство й ремісничє виробництво було засноване на абсолютній майстерності однієї людини, робітника-універсала. Професії передавалися з покоління в покоління. На зміну природному добору прийшов розподіл обов'язків між людьми за їхнім соціальним станом.

Наступним етапом в історії розвитку професій була велика мануфактура. Ремесла диференціюються в ній на кілька часткових операцій, строго погоджених одна з одною. На місце ремісника-універсала приходять «приватний робітник», який виконує тільки одну операцію, але значно продуктивніше.

Розвиток великої машинної індустрії означав перетворення працівника з основної фігури виробництва на «додаток» до машини.

В умовах науково-технічного прогресу міняється матеріальна основа професійного поділу праці. З'являється безліч нових професій і спеціальностей, міняються й удосконалюються старі.

Зараз існують такі форми поділу праці:

- **галузевий** поділ праці (машинобудування, торгівля, сільське господарство тощо);
- **технологічний** поділ праці (збирачі, випробовувачі тощо).

На підприємствах існує функціональний, професійний і кваліфікаційний поділ праці [29].

Обговорення

— То що ж таке, на вашу думку, «професія»?

Узагальнюючи ваші відповіді, можна дати таке визначення. **Професія** — це конкретна діяльність, ремесло, комплекс функцій, рід роботи, який виконує людина, і який є складовою якоїсь трудової діяльності. У кожній професії є свої різновиди праці — спеціальності. Наприклад, немає вчителів загалом, а є вчитель біології, історії, російської мови й ін. Отже, **спеціальність** — це комплекс знань, умінь і навичок, необхідних для певного роду діяльності в рамках тої або іншої професії. Професії умовно можна розділити на масові (шофер, медсестра, учитель, лікар, продавець і ін.); і рідкісні (гравер, космонавт, ювелір тощо).

Представники кожної професії можуть мати різну кваліфікацію, тобто різний рівень професійної підготовки, розвитку вмінь і навичок.

Закріплення матеріалу. Обговорення

— Яке значення для вас і суспільства має правильний вибір професії?

- Назвіть основні форми поділу праці.
- Ваше розуміння «професії» й «спеціальності».

Професії та спеціальності

Професія	Спеціальність
Лікар	Терапевт, хірург, педіатр, стоматолог, невропатолог, окуліст, гінеколог, нарколог тощо
Учитель	Математики, хімії, фізики, географії, історії, економіки, російської мови й літератури, української мови й літератури, праці, ОБЖ, фізкультури тощо
Психолог	Практичний психолог, психотерапевт, клінічний психолог, консультант, патопсихолог тощо
Слюсар	Слюсар-збирач, ремонтник, інструментальник, сантехнік тощо
Інженер	Інженер-конструктор, інженер ТБ, інженер-будівельник, інженер-гідротехнік, інженер-технолог тощо
Письменник	Прозаїк, драматург, поет тощо
Артист	Артист театру, цирку, естради, кіно тощо
Водій	Водій автобуса, таксі, трамвая, тролейбуса, автокара тощо
Художник	Художник-реставратор, мариніст, декоратор, модельєр, оформлювач тощо

Вправа «Професія – спеціальність»

Ведучий повідомляє яким чином співвідносяться професія і спеціальність: професія – група споріднених спеціальностей (наприклад, професія – вчитель, спеціальність – вчитель фізкультури і т.д.).

- Зараз я буду називати деякі професії, а вам потрібно буде по черзі називати відповідні спеціальності.

Лікар (хірург, психолог, стоматолог ...)

Психолог (медичний психолог, педагогічний психолог, зоопсихолог, інженерний психолог...)

Вправа «Ключі»

Слово ведучого:

«В процесі навчання ми працюємо з багатьма уявленнями, як би «запираємо на ключ» помилкові погляди та ілюзії, застарілі завдання, непотрібні відносини. І в той же час ми багато чого відкриваємо для себе: набуваємо нових поглядів на речі, звертаємось до нових тем, завдань, людей.

Все це буде символізувати зв'язка ключів, яка передається по колу»

Той, хто говорить, зможе вирішити який ключ і з якого приводу більш за все підходить до його конкретної мети, а також, з чим саме пов'язана його мета: прийдеться йому щось «відкривати» або, навпаки «закривати».

Підсумки. Обговорення та рефлексія.

Питання:

- ✚ Що було найбільш значимим сьогодні?
- ✚ Що було незрозумілим, важким?
- ✚ Які враження від заняття?

ЗАНЯТТЯ 10. ПІДБИВАЄМО ПІДСУМКИ

Мета: розвивати навички правильного вибору професії та підбиття підсумків.

Інформаційне повідомлення «Основні помилки при виборі професії»

1. Помилкове уявлення про деякі професії.
2. Захоплення зовнішньою характеристикою професії.
3. Вибір професії під впливом товаришів, друзів (за компанію).
4. Не зовсім правильне уявлення про творчість професій — не має не творчих професій, є не творче ставлення людей до діяльності.
5. Ототожнення навчального предмету з професією.
6. Недостатнє знання професії.
7. Вибір професії під впливом випадкових обставин.
8. Ототожнення фаху зі ставленням до представника тієї чи іншої професії.
9. Невміння правильно оцінити свої нахили, здібності.
10. Забобони честі (поділ професій на престижні і неprestижні).
11. Незнання основних дій у процесі обґрунтування і розв'язання завдання вибору професії.

Пояснення незрозумілих учасниками помилок.

Висновок: помилки при виборі професії жорстоко мстяться за себе, якщо не одразу, то з часом — точно.

Вправа «Оптимісти і скептики»

Мета: показати учасникам тренінгу, що кожна професія має свої плюси та мінуси.

Об'єднати учасників у дві групи. Кожна група обирає за бажанням своїх учасників одну з професій. Завдання групам: дати позитивну і негативну характеристику обраній професії.

Вправа «Я вмію, я можу»

Учасники на аркуші паперу окреслюють свою долоню і на кожному пальці пишуть те, що можуть зробити уже зараз, щоб бути щасливими у дорослому житті. Після виконання роботи учасники презентують свої руки. — Від кого залежить, чи буде наше життя щасливим, вибір професії правильним?

Вправа «Обговорення ситуації»

Пропонується розглянути ситуацію та висловити свої думки про них.

Ситуація 1

Ми багато сперечалися з подругою — яку професію вибрати. І те начебто не підходить, і це...

Я точно знаю, куди не піду: на вчителя — не хочу псувати нерви; не піду в хімічне виробництво, тому що від роботи з хімічними препаратами можна втратити здоров'я; на фабрику не піду, бо там перетворишся на робота, виконуючи механічну й одноманітну роботу. Я хочу, щоб на моїй роботі не псувалося здоров'я, й було цікаво. Хотілося, щоб вона була пов'язана з тваринами і подорожами.

«Годі тобі потрібно йти працювати в цирк! — вигукнула подруга й додала, — як на мене — аби лиш отримувати пристойні гроші».

Я потім довго думала. Сумніваюся, чи є в мене таланти для цирку. Може, подруга мала рацію, і, якщо нема покликання, треба думати про заробіток.

— Порівняйте ці два підходи до вибору професії.

— Яка позиція відповідає вашим особистим переконанням?

Обговорення:

— Які мотиви вибору професії у дівчат?

— Яка позиція відповідає вашим особистим переконанням?

Підсумки. Обговорення та рефлексія

Питання для обговорення:

- ✚ Ви отримали в цій групі якийсь дійсно новий досвід чи ні?
- ✚ Чи вважаєте ви, що зможете використовувати те, чому навчилися під час тренінгових занять?
- ✚ Чи є у вас якісь конкретні плани на майбутнє?
- ✚ Що було найбільш цікавим?
- ✚ Що я зараз відчуваю?

РОЗДІЛ 4. ДОВІДНИК ПРОФЕСІЙ

Агент банку. Представник банку здійснює пошук клієнтів, які потребують банківських послуг, складає договори про обслуговування, погоджує вимоги банку та клієнта.

Агент з постачання. Отримує матеріальні цінності. Оформлює документацію, замовляє контейнери та транспорт для перевезень. Проводить позапланову закупівлю матеріалів. Відправляє товарно-матеріальні цінності на адресу організації, забезпечує їхнє зберігання та своєчасну доставку.

Агент з реклами. Проводить роботу з клієнтами-рекламодавцями: здійснює пошук клієнтів, виїжджає до них для укладання договорів, отримання вихідних матеріалів, узгодження проектів та ескізів, контролює виконання договірних зобов'язань.

Агент із закупівлі. Здійснює аналіз ринку товарів для пошуку постачальників (покупців), оформлює договори на постачання, контролює зберігання, транспортування та вчасне отримання вантажів.

Агент страховий. Представник страхової компанії. Залучає нових клієнтів, укладає договори, контролює їхнє виконання, здійснює виплати при виникненні страхового випадку.

Агент торговий. Представник торгової фірми, продає покупцям товари зі своїх зразків та каталогів.

Агроном. Займається виведенням нових сільськогосподарських культур, планує проведення сільськогосподарських робіт з урахуванням особливостей рельєфу, погодних умов та сортів рослин, дбає про зростання і розвиток рослин, захищає їх, регулює режим зростання.

Адміністратор. Забезпечує роботу з обслуговування відвідувачів. Контролює зберігання матеріальних цінностей, оформлення приміщень та стан реклами. Надає консультації відвідувачам, попереджає конфліктні ситуації, розглядає претензії, вживає заходів з ліквідації недоліків в обслуговуванні клієнтів.

Аквізитор. Співробітник чи агент транспортних або страхових підприємств, в обов'язки якого входить прийняття нових вантажів або страхування.

Аналітик фондового ринку. Проводить технічний аналіз ринку корпоративних цінних паперів, фундаментальний аналіз емітентів (акціонерних товариств, компаній, підприємств та держав, які випускають цінні папери), обробляє статистичні дані, дає рекомендації з ведення біржової діяльності.

Арматурник. Арматурник — робітник, який створює металевий каркас для

залізобетонних конструкцій. Цей каркас необхідний для більшої міцності залізобетонних деталей і для можливості їхнього транспортування і монтажу. З окремих відрізків сталевих лозин робітники збирають сітки — площинні каркаси за формою майбутніх бетонних деталей, а з площинних каркасів — об'ємні. Основними робочими операціями арматурника є: чищення і підготовка сталевих лозин, нарізка і скріплення (спаювання, згинання) відрізків сталевих лозин відповідно до креслення. Чищення, різання, згинання і монтаж додаткових деталей можуть виконуватися і на спеціальних верстатах.

Аудитор. Особа, уповноважена фінансовим органом або запрошена підприємством, фірмою провести перевірку її звітності та фінансового становища. Дає оцінку ступеня ризику та ефективності запланованих операцій.

Бетонник. Бетонник — фахівець, який виготовляє бетонні і залізобетонні вироби, конструкції. Бетонники займаються закладенням фундаментів, зведенням колон будинків і споруд, бетонуванням опор мостів, покриттям бетоном шляхів.

Бібліотекар-бібліограф. В обов'язки бібліотекаря входить комплектування фондів (замовлення і закупівля книг), обробка нових надходжень, тобто каталогізація і систематизація шляхом складання спеціальних карток, а також обслуговування користувачів. Робота бібліографа полягає у пошуку та підготовці інформації про друковані праці і доведення цієї інформації до користувачів відповідно до їхніх запитів. **Бібліограф** постійно аналізує друковані видання й у спеціальних оглядах коротко викладає їхній зміст.

Бренд-менеджер. Проводить планування, реалізацію, контроль і аналіз просування товару.

Брокер. Посередник під час укладання угод. Аналізує ринок (товарів, послуг, цінних паперів), знаходить потенційних покупців та продавців, організовує їхні взаємини, сприяє проведенню переговорів. Діє за дорученням та в інтересах клієнтів, отримуючи від них винагороду.

Бухгалтер. Бухгалтер фіксує усю фінансово-господарську діяльність підприємства в облікових документах. Наприклад, робить нарахування зарплати, веде облік матеріальних цінностей, робить розрахунок собівартості продукції чи податкових відрахувань. Зазвичай, бухгалтер виконує якусь одну з функцій бухгалтерського обліку, проте повинен знати усі його види.

Бухгалтер-ревізор. Проводить перевірку господарсько-фінансової діяльності організацій на самостійному балансі. Оформлює результати ревізії, дає вказівки для усунення виявлених порушень. Контролює звітність обліку надходження грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей та основних фондів, своєчасно відображає їхній рух у бухгалтерському обліку, дотримується кошторису, організовує інвентаризації.

Бухгалтер-експерт. Проводить експертизу обліку основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, витрат, реалізації, розрахунків з постачальниками та замовниками, відображає у бухгалтерській документації рух грошових коштів та товарно-матеріальних цінностей, нараховує та перераховує платежі, веде звітність. Надає вмотивований остаточний висновок.

Ветеринарний лікар. Займається лікуванням та профілактикою захворювань тварин, а також проводить різні медичні та косметичні процедури, операції, здійснює ветеринарно-санітарний контроль на виробництві.

Вчитель. Навчає учнів у школах, ліцеях і гімназіях, викладає певний навчальний предмет — фізику, математику, хімію, історію тощо.

Учитель забезпечує виконання навчальної програми, бере участь у методичній роботі, використовує найбільш ефективні форми, методи і засоби навчання. Аналізує успішність учнів, забезпечує дотримання навчальної дисципліни. Формує уміння і навички самостійної роботи учнів, стимулює пізнавальну активність і навчальну мотивацію. Проводить додаткові факультативні заняття, керує предметними гуртками. Готує навчальний кабінет для роботи з учнями. Вивчає і враховує індивідуальні особливості учнів, бере участь у роботі з батьками. Повинен досконало знати предмет, методику його викладання, а також педагогіку, педагогічну, вікову і соціальну психологію, форми і методи навчання і виховання учнів, основи гігієни і педіатрії, етики й естетики. Повинен бути ерудований з широкого кола питань.

Вишивальниця. З давніх-давен люди прагнули прикрасити свій одяг і предмети домашнього побуту різними візерунками, орнаментами, малюнками. Жінки були зобов'язані володіти мистецтвом вишивання і проводили багато годин за цим заняттям. Нині майстрині-вишивальниці працюють у швейній промисловості. На вишивальних машинах або вручну виконують вишивку гладдю, ажурну, аплікації.

Вишивальниці виконують малюнки, портрети, картини, емблеми, символи. Використовують при цьому різні види вишивки: гладдю, хрестиком, технікою «вологодське скло» тощо. Оформлення виробу вишивкою — творчий процес. Вишивальниця за ескізами художника або самостійно розробляє технічний малюнок вишивки, підбирає необхідні за кольором і фактурою нитки, бісер. У виробках можливе сполучення ручної і машинної вишивки.

Водій. Робота водія полягає у керуванні транспортним засобом, забезпеченні дбайливого догляду за ним, стеженні за правильністю роботи усіх механізмів, у мінімальному ремонті або доставці до станції техогляду транспортного засобу. Водій повинен знати правила дорожнього руху, передбачати розвиток дорожніх ситуацій, швидко

реагувати на зміну ситуації на дорозі, володіти навичками керування автомобілем на рівні автоматизму.

Геолог. Виявляє та оцінює родовища корисних копалин.

Гример. Грим — мистецтво зміни обличчя актора за допомогою спеціальних фарб (гриму), пластичних і волосяних накладок, перуки, зачіски тощо. Гример накладає грим із застосуванням спеціальних фарб, пластичних деталей, нескладних ліпних скульптурних робіт. Гример повинен вміти виготовляти грим, зняти гіпсову маску з обличчя актора, зробити перуку, шиньйон, завивку, укласти волосся і перуки, повинен знати закони міміки, властивості матеріалів, які застосовують для виготовлення пластичних деталей, техніку гримування, виготовлення перук, властивості волосся, зачіски різних стилів і епох.

Девелопер - це той, хто очолює будівництво, управляє ним, беручи на себе ризики. Головне завдання девелопера полягає в тому, щоб домогтися максимального збільшення вартості проекту.

Девелопмент - це будь-яка підприємницька діяльність, пов'язана з реконструкцією або зміною існуючої будівлі чи земельної ділянки, що призводить до збільшення їх вартості. У принципі, девелопментом є не тільки будівництво і реконструкція, а й ремонт будівлі або приміщення - в тому випадку, якщо він підвищує ціну продажу або орендну ставку. Такий девелопмент називається реновація.

Декоратор. Спеціаліст з оздоблення приміщень, будівель. Декоратор оформлює театральні постановки, зйомки засобами живопису, графіки, архітектури, освітлення. Детектив приватний. Виконує оперативно-розшукові роботи на договірній основі. На приватну діяльність необхідна ліцензія.

Дефектолог. Дефектологія — наука, що вивчає закономірності й особливості розвитку дітей з фізичними та психічними вадами, проблеми навчання та виховання таких дітей. Метою роботи дефектолога є розвиток і адаптація в соціальній, навчальній, побутовій, професійній та інших сферах дітей, з фізичними та психічними вадами. Існує кілька дефектологічних спеціальностей — сурдопедагогіка, олігофренопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедія. Сурдопедагог навчає дітей з вадами слуху, від зовсім глухих до дітей, які поганочують; олігофренопедагог навчає дітей з вадами розумового розвитку; тифлопедагог — з вадами зору. Логопед — фахівець широкого профілю, працює з усіма видами мовних порушень.

Дизайнер. Розробляє художньо-конструкторські проекти, підбирає оздоблювальні матеріали, деталі зовнішнього оформлення, проводить об'ємно-просторове та графічне проектування з розробкою компонованих та композиційних рішень. Готує дані для економічних розрахунків та технічну документацію.

Дилер. Займається купівлею-продажем цінних паперів, валют, різних товарів. Діє від свого імені і своїм коштом. Прибуток дилера формується на різниці цін (курсів) продавця та покупця, а також за рахунок зміни цін (курсів).

Диспетчер керування повітряним рухом. Диспетчер керує рухом літаків у визначеній зоні повітряного простору, забезпечує безпеку і точність польоту. Він веде переговори з усіма літаками своєї зони, диспетчерами суміжних зон. Він постійно отримує й повідомляє інформацію про метеорологічний стан, про стан злітно-посадкової смуги, про хід виконання польоту кожним повітряним засобом.

Дистриб'ютор. Здійснює аналіз місцевого ринку (купівельної спроможності населення у своєму регіоні, його соціального та вікового складу), займається мікромаркетингом, працює з людьми: рекламує товар, використовує знання психології прямих продажів. Матеріально відповідає за товар, отриманий на реалізацію, веде матеріальну та фінансову звітність.

Еколог. Бере активну участь в охороні навколишнього середовища. Більшу частину праці еколога займають дослідження та узагальнення накопиченого матеріалу. Проводить екологічну експертизу та вивчає вплив різноманітних факторів на довкілля. Визначає рівень відповідності стану технічних об'єктів екологічним нормативам. Бере участь у розробці природоохоронних заходів, а також у реалізації цих проєктів. Проводить профілактичну та агітаційну роботу у цьому напрямку через засоби масової інформації.

Економіст. Здійснює економічний аналіз господарської діяльності організації, розробляє заходи щодо забезпечення режиму економії, підвищенні ефективності робіт, виявлення резервів, попередження втрат і непродуктивних витрат, забезпечує раціональніше використання усіх видів ресурсів. Виконує розрахунки з матеріальних, трудових і фінансових витрат, необхідних для проведення робіт (послуг), досліджень і розробок під час освоєння нової техніки та технологій.

Екскурсовод. Проводить екскурсії визначними місцями, виставками, експозиціями, музеями, заповідниками, архітектурними пам'ятками тощо. Супроводжує групи екскурсантів у поїздках. Розробляє тематику екскурсій, маршрути, готує матеріали, складає тексти, залучає історико-архівні матеріали, наукові дані. Повинен знати методику підготовки і проведення екскурсій, схему їхнього проведення, особливості обслуговування екскурсантів.

Журналіст. У роботі журналіста поєднуються робота з інформацією і створення за допомогою слова художнього образу. Професійною метою журналіста є подача нової достовірної інформації в образному, емоційно забарвленому й естетичному вигляді. До обов'язків журналіста входить:

- збір інформації (опитування, інтерв'ю, робота з документами, літературними джерелами), її аналіз та інтерпретація (оцінка);
- пошук найбільш яскравих подій, явищ у різних сферах життя суспільства;
- опис отриманої інформації відповідно до вимог жанру, стилю, канонів літератури;
- підготовка матеріалу до публікації.

Зоолог. Займається вивченням тваринного світу: спостерігає за тваринним світом у природних умовах з використанням різних технічних засобів, фото-, відео- та звукозапису. Проводить лабораторні експерименти та дослідження про поведінку тварин під час штучного утримання.

Іміджмейкер. Спеціаліст, який формує образ будь-якої особи (предмету, явища) для того, щоб надати їм іміджу для досягнення політичних, популяризаторських, рекламних та інших цілей.

Імпресаріо. Організатор видовищ. Агент артиста, який діє від його імені і в його інтересах.

Інженер-конструктор. Здійснює конструкторське і технологічне проектування; розробляє і впроваджує прогресивні технологічні процеси виробництва (необхідного устаткування); розробляє технологічні конструкції різного призначення, окремі їхні елементи і частини; проводить дослідження в галузі конструювання і технології з використанням нових фізичних явищ і ефектів, досягнень різних галузей науки, техніки, мікроелектроніки; розраховує економічну ефективність впроваджуваних проектів, конструкторських і технологічних рішень; забезпечує технологічну й експлуатаційну надійність; розробляє, планує, організує технологічні процеси деталей і машин.

Історик. Основною роботою історика є збір та інтерпретація історичної інформації шляхом проведення дослідницьких робіт і пошуків, опрацювання архівних матеріалів і документів. Він повинен уміти прочитати давній текст, встановити автора, адресата, дату написання, вид документа, потім синтезувати інформацію про джерело і дати інтерпретацію отриманим даним. У цьому йому допомагають такі спеціальні дисципліни як нумізматика, геральдика, сфрагістика (наука про печатки), палеографія і т.д.

Кінолог. Розводить, вирощує та дресує собак різних порід. Кондитер. Готує вироби з різних видів харчової сировини (борошна, сирної, марципанової маси, кремів, морозива та ін.) — торти, тістечка, печиво, рулети, кекси. Відповідно до заданої рецептури готує сировину — замішує, розкочує тісто, збиває креми. Виготовляє напівфабрикати і випікає їх за визначеною технологією. Оформляє вироби кремом, марципановою масою, шоколадом, фруктами і горіхами. Перевіряє вагу готових виробів.

Загальною метою праці кондитера є обробка харчових продуктів, створення

відповідно до рецептури і технології кондитерських виробів, що гармонійно сполучають у собі як гарні смакові якості, так і привабливий зовнішній вигляд.

Кондитер має знати асортимент виробів, рецептури і режими їхнього готування, види сировини і способи її переробки, способи обробки кондитерських виробів.

Типові елементи діяльності — обробка харчових продуктів, робота з рідкими речовинами і виготовлення художніх об'єктів.

Колорист. Спеціаліст із забарвлення тканин, кваліфіковано використовує і поєднує фарби.

Консультант з управління. Розробляє план-проект реструктуризації підприємства, пропонує нову або доповнює чинну політику управління персоналом, проводить експертизу та створює системи корпоративних цінностей підприємства. Бере участь в атестації персоналу, аналізує посадові інструкції та пропонує критерії відбору персоналу.

Контролер матеріалів, металів, напівфабрикатів і виробів. Це дуже розповсюджена професія, тому що всі етапи виробництва вимагають пильного контролю експерта.

Контролер не є виробником продукції, але він повинен бути експертом, адже оцінює її якість. Контролер звіряє вироби зі зразками та перевіряє точність усіх технічних характеристик продукції.

Контролер повинен уміти читати креслення оцінюваних виробів, знати властивості матеріалів і способи їхньої обробки, історію їхнього виникнення.

Коняр. Виведення нових порід коней, догляд за ними, вирощування молодняку, дресирування молодих тварин.

Копірайтер - це людина, що створює оригінальні тексти під замовлення. Написавши унікальну статтю, копірайтер є її автором і володіє винятковими правами на неї, що охороняються законом. Закон про авторське право і суміжні права (діюча редакція) свідчить: Авторське право розповсюджується на твори науки, літератури і мистецтва, що є результатом творчої діяльності, незалежно від призначення і гідності твору, а також від способу його виразу. Авторське право розповсюджується як на опубліковані твори, так і на неопубліковані твори, що існують в якій небудь об'єктивній формі: письмової (рукопис, машинопис, нотний запис і т. д).

Коректор. Звіряє набраний текст з оригіналом. виправляє орфографічні, пунктуаційні і технічні помилки, що виникли під час набору рукописів. Перевіряє правильність набору тексту, заголовків, приміток й інших виділених частин видання відповідно до загальних правил поліграфічного виробництва і вказівок технічного редактора. Підписує видання до друку.

Кореспондент. Кореспондент — співробітник засобів масової інформації, який надсилає повідомлення з місць, де сталася певна подія.

Готує та веде телевізійні і радіорепортажі з місця подій, подає матеріали позаштатних авторів і повідомлення учасників репортажу. Редагує авторські матеріали, контролює правильність фактичних даних, працює з листами телеглядачів і радіослухачів.

Повинен мати вищу освіту, знати вимоги до художнього й інформаційного рівня телевізійних і радіопередач, найважливіші суспільно-політичні події, досягнення науки, культури, економіки в країні і світі, технічні засоби і технологію створення телевізійних і радіопередач, принципи літературного редагування, основи авторського права.

Кравець. Займається виготовленням швейних виробів (верхнього одягу, білизни, трикотажних виробів та ін.) індивідуальним методом. Робочі операції кравця, що застосовуються в процесі виготовлення одягу, поділяються на ручні, машинні і волого-теплові.

Ручні роботи виконуються голкою, ножицями, шпильками; машинні — на спеціальних машинах (з'єднання деталей виробу між собою за допомогою швів чи рядків, обробка швів). Зовнішній вигляд виробу багато в чому залежить від якісної волого-теплової обробки, куди входять вигладжування і прасування швів, прасування країв оброблених деталей.

Кравець також знається на деталях машин і пристроях, якими він користується, знає правила їхньої експлуатації, регулювання і налагодження, а також правила техніки безпеки.

Зазвичай кравці працюють у бригаді разом із закрійником і швачками. У випадку, коли кравець працює індивідуально, він виконує також роботу закрійника (побудова креслення виробу, розкрій тканини). У процесі спілкування з клієнтом (замовником) кравець повинен дати кваліфіковану пораду щодо вибору фасону виробу, підбору матеріалу, що найбільш вдало підійдуть замовнику.

Працює кравець в умовах шуму і вібрації від устаткування, у повітрі, вологому від пари і насиченому часточками текстильних волокон.

Круп'є. До обов'язків круп'є входить проведення азартної гри. Він повинен пояснити відвідувачу правила гри і коментувати її перебіг. Протягом зміни він неодноразово змінює ігровий стіл і вид гри (рулетка, покер і т.д.). Круп'є-інспектор стежить за грою, аби інші круп'є не робили помилок, а гравці не порушували правил гри.

Виконує роль банкомата у гральному будинку, видає учасникам їхній виграш та забирає програні гроші.

Лікар. Медичний працівник, який надає кваліфіковану медичну допомогу населенню, проводить профілактичні заходи із боротьби з захворюваністю та смертністю.

Лінгвіст. Лінгвіст всебічно вивчає мову, її природу, функції, внутрішню структуру, історичний розвиток і класифікації мов.

Мовознавство поділяється на загальне і часткове, теоретичне і прикладне. Загальне мовознавство збирає універсальні дані з усіх мов, а часткове — це наука про одну мову. Прикладне мовознавство — це застосування лінгвістичних даних на практиці. Наприклад, викладання мови, укладання підручників і словників, переклад з однієї мови на іншу. Одним із перспективних прикладних напрямків є застосування математичного апарату під час опису мови для створення спеціальних комп'ютерних перекладачів.

Лісник. Забезпечує догляд за лісом і відповідає за його охорону, здійснює всі заходи лісорозвідних програм.

Логістик. Слідкує за перевезеннями (авто-, авіа-, морськими), планує закупівлю, контролює склади, проводить митне очищення, оформлює митну документацію, веде переговори з транспортними компаніями та розробляє контракти.

Майстер виробничого навчання. Здійснює практичне професійне навчання учнів початкових і середніх спеціальних навчальних закладів, а також учнів на виробництві.

Майстер виробничого навчання планує і забезпечує виконання навчально-виробничих планів. Складає програми проведення занять, надає практичні розробки навчальних тем. Визначає шляхи ефективного формування професійних знань і вмінь учнів. Вибирає наочні методи навчання і доступні форми викладення матеріалу, підбирає завдання і вправи для закріплення теоретичних знань, складає індивідуальні плани учнів. Стежить за дотриманням правил охорони праці і техніки безпеки.

Забезпечує матеріально-технічне оснащення — підбирає матеріали для занять, виявляє й усуває недоліки в технічних пристроях. Майстер виробничого навчання повинен досконало володіти навичками кількох робітничих професій.

Манікюрниця. Виконує гігієнічне чищення та обробку нігтів і рук, надає бажану форму нігтям, вкриває їх лаком, наклеює накладні нігті, художньо їх розписує.

Останнім часом праця манікюрниці стала різноманітнішою, у ній застосовуються нові операції. Серед послуг пропонується, крім звичного манікюру, і європейський манікюр, під час якого нігті обробляють за допомогою спеціальних приладів. З'явився простір для творчості. Сучасний майстер підбирає необхідний для створення задуманого образу колір, відтінок лаку, вручну створює малюнок на нігті (рослинний орнамент, візерунки різних стилів). Застосовуються також техніка аплікації й інкрустації.

Манікюрниця повинна знати: правила і технологію виконання манікюрних робіт; основи санітарії і гігієни під час манікюрних робіт; етику і психологію роботи в сфері обслуговування; технологію готування лаків різних відтінків; властивості і призначення

здіяних матеріалів, інструментів, прийоми користування ними і правила їхнього зберігання; способи надання першої медичної допомоги.

Маркетолог. Займається дослідженням та аналізом ринку збуту товарів і послуг, а також пропонує стратегію просування нового товару або способи збільшення продажів уже відомої продукції. Для цього він проводить опитування споживачів і фахівців, збирає й аналізує статистичну інформацію, оцінює дії фірм-конкурентів, бере участь у виставках готової продукції. Також маркетолог повинен добре знатися на організації виробництва, питаннях ціноутворення, збуту і витрат ресурсів.

Машиніст екскаватора. Машиніст екскаватора керує екскаватором за допомогою ручних та ніжних важелів. На початку роботи він знайомиться з кресленнями проекту, далі з'ясовує склад та стан ґрунту. Це необхідно для вибору обладнання, засобів праці, прогнозу її складності та швидкості. Він визначає, як і де краще поставити екскаватор. Машиніст у процесі роботи знаходить оптимальний нахил ковша, аби набирати якнайбільше ґрунту і не губити його, розраховує швидкість та кут його переміщення до самоскиду, аби не розвантажувати його зайвий раз. Також екскаваторник здійснює технічне обслуговування машини та дрібний ремонт.

Медична сестра. Медична сестра — кваліфікований помічник лікаря в його роботі.

Спеціалізацій медсестр стільки ж, скільки галузей у медицині: дільнична медсестра, патронажна медсестра, медсестра спеціалізованих відділень, палатна медсестра, операційна медсестра і т.д.

Медсестра повинна знати найменування і призначення ліків, правила і засоби дезінфекції, правила виконання ін'єкцій, щеплень, перев'язок, правила догляду за хворими, основні поняття професійної етики і геронтології, розділи медичної і педагогічної психології, повинна володіти технікою виконання медичних процедур. Потрібна гарна загальноосвітня підготовка з біології, ботаніки, анатомії, хімії, фізики.

Менеджер. Розвиток ринкових відносин призвів до появи і стрімкого розвитку професії менеджера. Організація і керування необхідні усюди, де є спільна діяльність людей. Спільними для всіх спеціальностей є організація і координація, оцінювання і стимулювання діяльності персоналу для підвищення продуктивності і якості праці, економії ресурсів, зростання конкурентноспроможності товарів і послуг, прибутку і добробуту.

Менеджер забезпечує аналіз організаційних, економічних та соціальних питань, регулює процеси підбору, прийому персоналу.

Менеджер із зовнішньоекономічної діяльності. Проводить переговори для укладання експортно-імпортних контрактів, виконує валютний контроль, бере участь у митних процедурах і організовує міжнародні перевезення.

Менеджер з інформаційних технологій. Створює програмне забезпечення, обслуговує локальні та дистанційні мережі, складає та модифікує бази даних, керує ними.

Менеджер з надання візової підтримки. Отримує постійну акредитацію у посольствах іноземних держав, заповнює та оформляє документи, візи українським громадянам для виїзду за кордон, та іноземцям, які їдуть за кордон та на ПМП або з іншою метою до України.

Менеджер з оптового продажу. Вивчає стан ринку і визначає регіон збуту, формує асортимент товарів, які мають попит у цій місцевості. Знаходить клієнтів (або організує дилерську сітку), укладає договори, стежить за їхнім виконанням. Аналізує стан ринку, планує продажі.

Менеджер з реклами. Аналізує стан ринку, визначає масштаби та методи проведення рекламних заходів, організовує рекламну кампанію. Оцінює результати її проведення, коригує план її реалізації. Організовує роботу рекламних агентів, контролює якість макетів та текстів. Проводить аналіз ринку можливих партнерів на основі їхньої цінової політики, укладає Договори, відстежує виконання договірних обов'язків.

Менеджер митної справи. Проводить підготовку експортно-імпортних контрактів. Оформлює акредитиви відвантажених документів та рахунків, бере участь у виконанні митних процедур.

Менеджер персоналу. Окрім ведення всієї кадрової документації та знання КЗпП, має досвід проведення психологічних тренінгів, а також цінні зв'язки в агентствах із працевлаштування. Посадові обов'язки: відбір кандидатів на вакантні посади, питання прийому на роботу, звільнення та переводу співробітників, розробка посадових інструкцій, організація системи оплати та матеріальних заохочень, проведення атестації співробітників, діловодство, охорона праці.

Менеджер з туризму. Працює з туристичними фірмами або безпосередньо з клієнтами. Шукає клієнтів, інформує їх, для представників туристичних фірм організовує ознайомлювальні тури, тренінги та семінари. Розробляє маршрути, дбає про оформлення документів. Контролює роботу агентів. Складає банк даних постійних клієнтів.

Мистецтвознавець. Професійна діяльність мистецтвознавця включає: науково-дослідну роботу (вивчення природи і сутності мистецтва, художнього образу, художнього методу; поняття про стиль, творчий процес і його особливості; вивчення видів, жанрів мистецтва, вивчення техніки і технології мистецтва (наприклад, матеріалу) і їхнє значення у втіленні художнього задуму та ін.; періодизацію мистецтва, вивчення еволюції певного жанру, виду або творчості окремого художника і т.п.); художню критику (аналіз і оцінку явищ сучасного художнього життя загалом або окремих напрямків, видів, жанрів, окремих

художніх творів); викладання, просвітницьку і видавничу діяльність.

Модель. Це популярна серед молоді професія, яка має низку особливостей. Важливі природні зовнішні дані молодої людини, одержання фахової освіти не є обов'язковим, початок професійної діяльності припадає на підлітковий (чи навіть дитячий) вік, пік кар'єри настає в 20—25 років, кар'єра закінчується до 30 років. Професія моделі багато в чому подібна до професії актора.

Робота полягає у показі одягу на технічних, художніх нарадах, показах, лекціях, виставках, позування для фото- та відеозйомок.

Модель повинна знати правила і специфіку демонстрування одягу залежно від його виду, характеру, стилю; особливості демонстрування на зйомках у студії і на показах історії костюму, напрямки моди; володіти основами акторської майстерності. .

Модельєр. Модельєр розробляє нові види одягу з урахуванням споживчого попиту і можливостей виробництва, створює колекції одягу для показу в різних модних шоу.

У коло занять модельєра входить створення нової концепції одягу у вигляді ескізів, пошук конструкторського вирішення задуманої моделі, розробка зразків нових моделей, підготовка зразків для промислового виробництва, організація показів моделей одягу.

Професійна спрямованість — художній образ (сполучення артистичного і реалістичного професійних типів).

Топ-менеджер. Займається стратегічним плануванням (аналізує перспективи розвитку фірми, виділяє найоптимальніші і найприбутковіші напрямки діяльності), координує роботу менеджерів з розвитку.

Менчандайзер. Спеціаліст з найбільш ефективного розміщення товарів та торгового обладнання у приміщенні. Аналізує динаміку продажів, дає рекомендації з рекламного оформлення приміщень, дизайну інтер'єру, закупівлі торговельного обладнання.

Метеоролог. Збирає та систематизує відомості про атмосферні процеси, аналізує отриману інформацію. Готує прогнози на довгий та короткий терміни.

Митний декларант. Складає митну декларацію (документ, який надає митниця при перетині кордону цінностей або товарів із зазначенням їхньої назви, кількості, ціни тощо). Бере участь у проведенні митної діяльності.

Мікробіолог. Вивчає мікроорганізми, які викликають у людей і тварин різні захворювання.

Музикант. Професійний музикант-піаніст (спеціальність — фортепіано) може мати кваліфікацію: концертмейстера, соліста, а також викладача.

Муляр. Робітник, який бере участь у зведенні та ремонті житлових будинків, мостів, промислових та інших споруд з природних і штучних будівельних матеріалів. Муляр робить

кладку стін, фундаменту, арок, колон, бере участь в установці віконних і дверних коробок, робить конопатку і заливає шви у збірних залізобетонних-конструкціях.

Оператор автоматизованих ліній. На виробництві виконання більшості трудових операцій автоматизоване. Таким чином, оператор може стежити за кількома автоматизованими лініями. Він може керувати ними за допомогою спеціальних важелів, тумблерів і кнопок, впливати на виробничий процес. Оператор контролює роботу лінії, зв'язуючи показники датчиків із чинними стандартами, приймає готову продукцію.

Оператор ПК. Оператор ПК, використовуючи спеціальні програми, вносить у базу даних персонального комп'ютера певну інформацію. Інформація може подаватися письмова чи усна, у вигляді тексту чи окремих повідомлень. Головна вимога до оператора ПК — володіння сліпим десятипальцевим методом набору, а також висока швидкість набору і знайомство з основними комп'ютерними програмами.

Оператор поштового зв'язку. Оператор приймає, обробляє, відправляє листи, а також видає бандеролі, посилки, гроші за переказами, телеграми, виплачує пенсії і матеріальну допомогу, приймає передплату на періодичну пресу. Сортує поштові відправлення і періодичну пресу, організовує роботу листонош. Контролює абонентські шафи і поштові скриньки.

Операціоніст банку. Спеціаліст з фінансових (кредитних) операцій на рахунках з різними видами платежів.

Офіс-менеджер. Організовує роботу офісу, приймає відвідувачів, керує працею персоналу офісу, виконує адміністративні та господарські функції.

Офіціант. Офіціант — працівник ресторану, кафе, бару, їдальні, підприємства харчування в туристичних комплексах, готелях і на транспорті, — подає страви відвідувачам.

В обов'язки офіціанта входить сервірування столу, зустріч відвідувачів, у разі потреби надає поради у виборі блюд, одержує замовлення, передає замовлення в гарячий і холодний цехи кухні, пробиває чеки на касовому апараті, обслуговує відвідувачів, розраховується з ними, збирає використаний посуд.

Оцінювач нерухомості. Проводить оцінку об'єктів власності для купівлі-продажу квартир, дач, земельних ділянок, страхування майна, отримання кредиту, оплати податків. Оцінює та переоцінює нерухомість, машини, робить переоцінку основних фондів підприємств. Проводить експертизу, складає висновок.

Педагог-хореограф. Педагог-хореограф працює в танцювальних колективах різних жанрів — ансамблях народного танцю, студіях бальних танців, народних театрах балету, студіях естрадних танців, класичної хореографії і т.д.

Поєднує у своїй роботі функції педагога, балетмейстера і репетитора. Проводить заняття, навчає учасників основ хореографії, підвищує рівень їхніх знань, показує рухи, сприяє нарощуванню техніки й умінь. Займається постановкою танцю — створює художній задум, композицію і малюнок, підбирає музику і костюми. Відпрацьовує елементи танцю, комбінації рухів, виражальні засоби, виконавську майстерність учасників. Забезпечує виступ колективу на концертах, оглядах, фестивалях.

Сполучає творчу художню роботу з виховною, що впливає на загальний розвиток учасників колективу.

Перекладач. Перекладає наукову, технічну, суспільно-політичну, економічну й іншу спеціальну літературу, а також технічну і супровідну документацію, матеріали конференцій і семінарів. Здійснює усні і письмові переклади, редагує їх, забезпечуючи дотримання вимог до наукових і технічних термінів і визначень, також готує реферати і тематичні огляди закордонних матеріалів.

Перукар. Робить зачіску і укладає волосся відповідно до тенденцій моди, особливостей обличчя і волосся в дорослих і дітей. Робить обробку волосся спеціальними препаратами, завиває, знебарвлює, фарбує його.

У роботу перукаря входить використання художніх засобів для моделювання зачісок і застосування спеціальних перукарських прийомів для корекції зовнішності людини.

Перукар має знати склад і властивості шкіри голови і волосся, напрямки моди, рецепти і процес готування барвних і хімічних сумішей і їхній вплив на шкіру і волосся; він повинен дотримуватись правил санітарії і гігієни; правил обслуговування і знати способи надання першої медичної допомоги. Професійний перукар володіє технологією моделювання зачісок і макіяжу, вміє виготовляти перукарські вироби (перуки, шиньйони).

Податковий інспектор. Здійснює контроль за своєчасним надходженням податкових та інших платежів у бюджет відповідно до податкового законодавства. Перевіряє грошові документи, бухгалтерські книги, звіти, плани, кошториси і декларації. Аналізує й узагальнює результати перевірок. Застосовує фінансові санкції й адміністративні штрафи до порушників податкових законів. Роз'яснює платникам податків нормативні акти, надає допомогу порадами і консультаціями.

Прес-секретар. Забезпечує ефективність роботи керівника, своєчасно подає йому інформацію ділового характеру, готує документацію, формує громадську думку, інформує про цілі, завдання та плани організації.

Програміст. Програміст за допомогою засобів обчислювальної техніки і програмного забезпечення розробляє технологію обробки інформації. Визначає обсяг і структуру інформації, схеми її введення й обробки і здійснює вибір мови програмування для опису

алгоритмів і структур даних. З'ясовує можливість використання готових програмних продуктів і здійснює їхній супровід. Розробляє інструкції роботи з комп'ютерними програмами, оформляє необхідну технічну документацію.

Продавець-консультант. Продавець-консультант — посередник між виробниками різних видів товарів і населенням. Розповідає покупцям про асортимент, докладно роз'яснює характеристики, параметри, властивості товару, пояснює способи використання, зберігання. Консультує з питань переваги різних моделей, допомагає у виборі, пропонує взаємозамінний товар. Підраховує загальну вартість покупки, перевіряє реквізити чеку, оформляє гарантійні паспорти на товари, перевіряє комплектність, наявність пломб, упаковує товар, видає покупку. Стежить за потоком покупців у торговому залі.

Птахівник. Займається розведенням птиці, виводить нові та вдосконалює існуючі породи, розробляє технологію виробництва яєць і м'яса птиці.

Рекрутер. Знаходить роботодавців, які мають вакансії та зацікавлені у підборі персоналу, укладає договори. Проводить пошук та відбір можливих кандидатів на вільні робочі місця. Формує банк даних осіб, які шукають роботу.

Реставратор. Під реставрацією в мистецтві й архітектурі розуміють відбудову зруйнованих, ушкоджених пам'яток історії і культури з метою збереження історичного та культурного спадку.

Художник-реставратор виконує роботи з реставрації і консервації предметів мистецтва, що мають художню й історичну цінність. У роботі реставратора можна виділити кілька етапів:

- досконале всебічне дослідження об'єкта реставрації (огляд, опис), історико-архівні дослідження, у процесі яких з'ясовується його первинний зовнішній вигляд, проводяться хімічні, фізичні, біологічні дослідження, встановлення причин і характеру руйнувань;
- розробка методики і проведення реставрації, добір необхідних матеріалів;
- документація ходу реставраційних робіт (щоденники, фото- та відеозйомки).

У ході реставрації творів образотворчого мистецтва відновлюють втрачену міцність об'єкта, виправляють деформовані частини основи, фундаменту, оформлення.

Ріелтер. Спеціаліст з оренди, купівлі, продажу нерухомості.

Рибовод. Працює в галузі рибної промисловості, ловить рибу, морепродукти, розробляє методи розведення і вирощування промислових видів риб.

Садівник-декоратор. Вирощує рослини для оформлення садів, парків, виставок, вітрин, житлових та службових приміщень. Складає композиції з живих та засушених рослин.

Селекціонер. Займається виведенням сортів і гібридів сільськогосподарських культур

та порід тварин для зміни їхніх спадкових якостей в потрібному для людини напрямі.

Секретар-референт. Секретар-референт — працівник, який веде документацію і справи окремої особи чи установи, консультант із визначених питань. Виконує технічні функції й організаційну роботу на доручення керівника. Секретар-референт встановлює зв'язки керівника зі співробітниками, передає завдання за призначенням, стежить за їхнім виконанням. Бере участь у підготовці й обслуговуванні різних нарад, засідань, конференцій. Організує і регулює прийом відвідувачів. Веде телефонні переговори. Працює з документацією — аналізує листи і документи, систематизує їх за ступенем важливості. Складає проекти наказів, відповіді на листи і запити. Стенографує засідання, веде протоколи, картотеку адрес організацій і осіб, з якими ведеться листування чи переговори. Активно використовує у своїй роботі технічні засоби: комп'ютер, оргтехніку, засоби зв'язку, аудіозаписи і т.д.

Скляр. Скляр має справу з особливим матеріалом — склом. Робота скляра полягає в тому, щоб вирізати з аркушів скла певні форми і розміри. Основними виробничими операціями є: розкрій, різання скла і встановлення готового предмета.

Слюсар. Праця слюсаря необхідна на всіх етапах створення, експлуатації та ремонту різної техніки. Слюсарі задіяні при виробництві як технічних гігантів, так і мініатюрної техніки, а також при будівництві приміщень, виробничих майданчиків, при створенні спеціальних інструментів для виробництва.

Слюсар-інструментальник. Робота пов'язана з виготовленням та ремонтом інструментів. Виготовлення інструменту проходить декілька етапів. По-перше — вичитка креслення, потілі — розмітка. Необхідно перенести основні елементи креслення на заготовку. Також слюсар-інструментальник може збирати вироби з деталей, що виготовлені на токарних та фрезерувальних верстатах.

Слюсар-механік. Здійснює складання машин та механізмів з деталей, зроблених в інших цехах підприємства або на інших підприємствах. Аби зібрати готовий механізм, треба спочатку продивитись креслення, підготувати деталі, потім зібрати окремі вузли, відрегулювати їх, тобто перевірити правильність взаємодії зібраних деталей та вузлів, і, нарешті, випробувати складений виріб. З'єднання деталей у вузли і далі в конструкції відбувається через запресування, спаювання, зварювання, а також за допомогою болтів, шпонок, різьби та інших засобів кріплення залежно від механізму. На більшості підприємств значна частина робіт здійснюється автоматично. Слюсарі вищого розряду роблять статистичне та динамічне регулювання складних деталей та вузлів, виконують розрахунок зубчатих зчеплень, виявляють та запобігають дефектам складання, беруть участь у підготовці паспорта на вироби, що складаються та випробовуються.

Слюсар-монтажник. Слюсар-монтажник займається складанням та монтажем механізмів. Предмет його праці — це складання двигунів, механізмів, обладнання, того, що дає життя майбутньому виробу чи об'єкту. Ці спеціалісти займаються складанням техніки за кресленням, підганяють стики, перевіряють надійність і фінішніш. Така праця вимагає від працівника фізичної сили, спритності, чітких робочих рухів, вміння мислити, вчасно приймати рішення, знати правила безпеки.

Соціальний педагог. Соціальний педагог працює з дітьми і підлітками з неповних, кризових родин, з дітьми з порушеннями в поведінці, з бездоглядними дітьми.

Робота соціального педагога покликана сприяти адаптації і повноцінному розвитку дітей групи ризику, спрямована на попередження протиправної й антисуспільної поведінки.

Соціальний педагог повинен добре розбиратися в питаннях навчання, виховання і розвитку, добре знати спеціальну психологію, дефектологію і реабілітацію, правовий захист, етику, орієнтуватися в соціально-економічних питаннях, знати нормативно-законодавчі документи.

Соціальний працівник. Фахівець із соціальної роботи організує матеріально-побутову допомогу і надає морально-правову підтримку громадянам, які їх потребують: інвалідам, самотнім старим людям, самотнім матерям, багатодітним родинам, Дітям-сиротам, біженцям, а також потерпілим у результаті природних, екологічних, техногенних чи інших катастроф.

Соціальний працівник виявляє коло нужденних осіб, визначає характер і обсяг необхідної допомоги, координує зусилля різних державних і суспільних структур, розробляє програму реабілітаційних заходів, домагається прийняття рішень, що відповідають закону, в офіційних інстанціях, консультує з питань соціального захисту. Прагне максимально наблизити спосіб життя своїх підопічних до звичайних умов і норм. З цією метою приділяє особливу увагу з'ясуванню можливостей людини в посильній праці.

Соціолог. Проводить дослідження для створення сприятливих соціально-психологічних умов розвитку підприємства. Надає рекомендації з поліпшення умов праці, стимулювання робітників. Разом з психологом вивчає проблеми соціального характеру і пропонує методи їхнього вирішення.

Столяр. Багатопрофільна професія. Столяр виготовляє меблі (м'які, корпусні, офісні), бере участь у будівництві: виготовленні і монтажі дверей і вікон, вбудовуваних меблів, монтажі перегородок, врізанні замків, ручок, облицюванні стін дерев'яними панелями, а також виготовленні будь-яких виробів з дерева: бігових лиж, вішалок, карнизів тощо.

Страховий консультант. Страховий консультант працює у складі страхових компаній. Володіє інформацією з усіх видів страхування — страхування життя, здоров'я,

майна, нерухомості, різних видів діяльності і т.д. Знає всі страхові продукти. Консультує клієнтів, знайомить їх з умовами і правилами страхування. Веде переговори з керівниками підприємств і організацій. Обслуговує найбільші промислові і комерційні організації. Формує попит на страхові послуги у зв'язку зі зростанням ризику в сучасних умовах. Укладає договори. Оцінює заповіданий збиток з урахуванням критеріїв і ступеня ризику.

Стюардеса. Працівниця повітряного або морського флоту, яка обслуговує пасажирів літака або пароплаву.

Тесля. Предметом праці теслі є деревина як будівельний матеріал. Вони зводять різні дерев'яні конструкції, поширені в сільському господарстві, задіяні в будівництві міських споруд і заміських будинків. Теслі виготовляють усі елементи дерев'яної конструкції і складають її, а також беруть участь у будівництві дерев'яних об'єктів у сільській місцевості. Для створення конструкції теслі необхідно вміти читати креслення і планувати етапи роботи. На всіх етапах роботи проводяться контрольні виміри. Обов'язки теслі можуть включати як весь виробничий процес, так і якісь конкретні операції залежно від видів виробництва.

Технік. Технік — спеціаліст середньої ланки. Він займає позицію між робітником та інженером. Робота техника полягає у плануванні, керівництві та контролі за діяльністю робітників. Технік визначає технології робіт, контролює якість та точність експлуатації устаткування, дає дозвіл до використання тих чи інших матеріалів. Також він веде документацію та звітність. Спеціалісти цієї ланки, як правило, мають середню спеціальну освіту.

Технолог харчової промисловості. Основні галузі харчової промисловості:

- хлібопекарське виробництво;
- виробництво молочних продуктів;
- виробництво м'ясних продуктів;
- вироби з риби та морепродуктів;
- виробництво цукру та кондвироби;
- консервування овочів та плодів;
- броварство та виноробство;
- мікробіологічне виробництво.

Контролює дотримання послідовності та якості операцій, які супроводжують процес приготування продуктів.

Токар. Токар обробляє обертову деталь нерухомим інструментом. Існує кілька типів токарських верстатів: токарно-гвинторізні, токарно-поздовжні й інші.

Топограф. Здійснює топографічне знімання місцевості й розробляє способи зображення цієї поверхні на площині шляхом створення топографічних карт або планів.

Торговий представник. Торговий представник є посередником між виробником, оптовим постачальником і торговою мережею, він знайомить торгові організації д споживачів з товаром своєї фірми. Він надає опис, докладно пояснює властивості, демонструє способи застосування продукту, надає зразки фото- і відео-зображення товарів.

Також фахівець налагоджує стійкі зв'язки виробника з торговою мережею, укладає договори на оптове постачання, просуває товар на ринку, сприяє збільшенню обсягів продажу. Активно використовує в роботі технічні засоби і засоби зв'язку.

Треjder - людина, що здійснює операції з цінними паперами (облігаціями, акціями). Головні інструменти трейдера — психологія і дисципліна. Недолік знань інколи вдається зрівноважити інтуїцією (втім, дуже великі надії на неї покладати не варто). Відсутність витримки не компенсує ні інтуїція, ні успіх. Успішний трейдер — людина витримана, що поєднує в собі якості стратега-теоретика і практика. Вдалу операцію можна порівняти з ретельно спланованою військовою операцією. Вивчивши поле бою — ринок, він вибирає засоби, найбільш відповідні для використання на цій місцевості (валюти, необхідні для роботи). Далі намічає мету — суму, яку хоче отримати від операції, і прораховує допустимі втрати. Виглядає просто, але багатьох підводить недисциплінованість. Побачивши, що несуть втрати, вони продовжують чекати, коли ринок розвернеться в їх сторону, і в результаті втрачають ще більше грошей. Або, отримавши прибуток, жадають заробити ще, хоча все говорить про те, що пора фіксувати прибуток. Підсумок також виявляється невтішним. Якщо за цифрами на моніторі ви бачите лише блиск золота і чуєте лише шелест купюр — краще відразу відмовтесь від ідеї працювати на FOREX. Якщо ж ви здатні неухильно виконувати свій план, ринок відкритий для вас.

Фармацевт. Реалізує населенню за рецептом і без нього ліки, предмети санітарії, гігієни, догляду за хворими й інші товари аптечного асортименту. Повинен знати правила зберігання і продажу отруйних, наркотичних і психотропних речовин. Готує за рецептами лікарів порошки, мазі, пігулки, краплі, при виготовленні ліків перевіряє сумісність інгредієнтів і правильність дозування.

Фельдшер. Фельдшер — медичний працівник із середньою медичною освітою. Надає першу термінову і невідкладну медичну допомогу хворим і потерпілим, працюючи у складі бригади «швидкої допомоги»; є помічником лікаря і працює під його наглядом у лікувально-профілактичних установах; самостійно здійснює стаціонарну, амбулаторну допомогу і допомогу вдома, виконуючи іноді функції лікаря у медичних пунктах сільської місцевості.

Проводить заходи з профілактики і зниження захворюваності, з раннього виявлення захворювань. Надає допомогу при пологах. Виконує лікарські призначення. Керує діями молодшого медичного персоналу.

Фермер. Виробляє сільськогосподарські продукти (рослинні і тваринні)

Фотограф. Фотографія — процес одержання зображення на чутливому матеріалі під впливом різних форм випромінювання. Фотограф робить фотозйомку різних об'єктів (людей, будинків, природи тощо) у стаціонарних і виїзних умовах на чорно-білій або кольоровій плівці. Він виявляє, фіксує, промиває, сушить негативи, ретушує, друкує знімки. Фотографія надає широкі можливості для творчості.

Фотограф володіє технікою зйомки, знає види і способи освітлення, характеристики фотокамер, оптики, додаткових пристроїв, рецептури і технології готування розчинів для обробки фотоматеріалів; технологію друкування фотографій.

Фрезерувальник. У завдання фрезерувальника входить виготовлення деталей або виробів за кресленням з урахуванням оптимальної технології та послідовності виготовлення, особливостей матеріалу та технічних, можливостей верстату. Фрезерувальник може вести обробку металу на горизонтально-, вертикально-, та універсальнофрезерних верстатах. Він виконує операції, які запропоновані технологічною документацією і враховують розміри деталей та необхідні інструменти: фрези, вимірювальні прилади, планує виконання операцій, готує інструменти та матеріал. Коли роботу закінчено, фрезерувальник проводить виміри.

Хімік-технолог. Розробляє нові й удосконалює чинні технологічні правила виробництва продукції. Результатом діяльності технолога є економічно і технічно доступний проект одержання в промислових масштабах необхідного продукту або предмета. У проекті розраховується витрата сировини, матеріалів і енергії, враховується якість і кількість відходів, а також способи утилізації. Крім цього, технолог може здійснювати контроль зразків сировини, матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції на виробництві.

Художник-оформлювач. Художник-оформлювач має знати основи живопису і малюнка, техніку виконання малюнка; також дотримуватися вимог до поверхонь, які фарбуються; знати прийоми виконання шрифтових робіт і види шрифтів.

Художник-оформлювач виконує шрифтові роботи, використовуючи різні технології, розпис, графічні роботи середньої складності.

Ювелір. Виготовляє художні вироби (прикраси, предмети побуту, культу, зброю) переважно з коштовних металів, а також з деяких кольорових металів у поєднанні з коштовними та напівкоштовними каменями (бурштином, перламутром), користуючись малюнками, кресленням і моделями художника. Для досягнення естетичної цінності, художньої виразності виробу ювелір використовує в роботі різні технічні прийоми. Серед них кування, лиття, художнє карбування, тиснення, різьблення, гравірування, інкрустація, витравлювання, полірування. Використовуються також механічні прийоми — штампування, вальцювання та ін.

Ювелір має знати технічні і художні вимоги до виробів, властивості коштовних і напівкоштовних металів та їхніх сплавів, а також обробку коштовного каміння (бурштину, перламутру тощо), що використовуються при виготовленні ювелірних виробів; володіти правилами читання креслень, різними способами виготовлення заготовок і деталей зі злиwkів, видами орнаментів. Він повинен уміти самостійно виготовити ювелірний інструмент.

Юрист. Надає юридичну допомогу населенню й організаціям, дає кваліфіковані юридичні консультації, складає й оформляє юридичні документи. Вживає заходів для припинення порушень законних прав і законних інтересів громадян і організацій. Розкриває і встановлює факти правопорушень, визначає ступінь відповідальності і покарання винних. Інтенсивність і характер спілкування юриста залежать від конкретного місця роботи. Юрист може працювати в органах юстиції, в судах, прокуратурі, в органах внутрішніх справ слідчим, суддею, прокурором, адвокатом; на підприємствах і організаціях — юрисконсультантом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А.М., Григоренко Г.І. Запрошуємо до розмови: Посіб. для роботи з дошкільниками. – 2-ге вид. К.: Освіта, 1997. – 152с.
2. Ваколук І. Тиждень профорієнтації у школі// Психолог – 2009 -№ 46 с.17-24
3. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації. – К.: Науковий світ, 2001 134с.
4. Владкова В.М. Профорієнтація: Навчальний посібник – Львів: Новий світ – 2000, 2007 – 160с.
5. Гуцан Н.Л. Сучасні проблеми профорієнтаційної роботи зі старшокласниками// Трудове навчання – 2009 - №11 с.6-12
6. Голомшток А.Е. Выбор профессии и воспитание личности школьника - М.: Педагогика, 1979 – 140с.
7. Гридіна В.Т. Кришталева джерельце: Збірник кращих загадок, прислів'їв та приказок. Дітям 6-10 років – Донецьк: ТОВ ВКФ, «БАО», 2005 -520с.
8. Дем'янчук Н. Програма тренінгу з професійної орієнтації для учнів 9-12 класів //Психолог -2009 № 25-27 с. 54-67
9. Забродський М.М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 112с.
10. Загальна психологія: Підручник/О.В.Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005 – с. 58-65
11. Задачи и методы профессиональной психодиагностики / Под ред. Ю.В. Войтко, Ю.З. Гильбуха. – К.: Вища школа, 1981 – 94с.
12. Закатнов Д. Прогностична модель системи профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю// Професійно-технічна освіта – 2009 - № 1 с. 23-29
13. Захаров Н.Н. Профессиональная ориентация школьников – М.: 1989 – 78с.
14. Захаров Н.Н., Симоненко В.Д. Профессиональная ориентация школьников. – М.: Просвещение, 1989 -512с.
15. Закатнов Д.А. Психолого-педагогические основы самоопределения школьников // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки № 2. – Ніжин. -2001 – с.26-31
16. Ельченко А.А. Особенности социального самоопределения старшеклассников // практична психологія та соціальна робота – 2008 - № 12 с. 63-70
17. Кавецький В. Мотиваційна основа вибору професії школярами // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2008 - № 3 – с. 29-35

18. Книга для читання у дитячому садочку/Ред.-упор. Кузнецова О.А. –Д.: Сталкер, 2002 – 320с.
19. Корнієнко І.О. Професійні орієнтації в системі життєвих стратегій старшокласника// Практична психологія та соціальна робота – 2000, № 5 – с. 35-38
20. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник – К.: Знання, 2007 - 447с.
21. Краткий психологический словарь / Под ред. А.В. Петровського – М.: Просвещение, 1987 – 447с.
22. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення: Навчальний посібник. – К.: «ЕксОб», 1999 – 304с.
23. Листопад М.П. Професійне самовизначення старшокласників // Практична психологія та соціальна робота – 2009 - № 5 с. 25-35
24. Лісова Т. Вибір професії // Шкільний світ – 2009 – 3 10, с.15-16
25. Охременко О.Р. Складання професіограм. – К.: ВГІ НАОУ, 2001. – 92с.
26. Професійна діагностика/ Упорядник Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004 – 120с.
27. Профорієнтаційні ігри. Шнейдерова Л.О. – Старокостянтинів, 2010. – 72 с.
28. Світ праці: Зб. худ. творів/ упор. І.М. Забіяка. –К.: Рад. шк., 1990 -224с.
29. Теорія і практика професійно-орієнтаційної роботи з молоддю: Навчальний посібник/ М.Є. Скиба, О.М. Коханко. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 322с.